

ΑΘΗΝΑ 1985

ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ ΤΟΥ ΝΟΥΤΣΟΥ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Ύπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ ΣΠΥΡΟΜΙΑΙΟΣ
Άρχηγός Χειμάρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Άνθυπίαρχος
ΧΑΡ. ΔΙΑΜΠΗΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΑΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Ύφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Ύπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Έπίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Όμότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Άκαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό από Ιωαννίνων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ” ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΑ: όδός Μαυρομιχάλη 7
ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 10679
ΤΗΛ. 36.21.651

Ύπεύθυνος σύμφωνα με τό Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ
Άγία Παρασκευή Άττικής - Τερψιθέας 64
Κ.Α. 15341
Τηλ. 6599.783

Τυπώνεται καί αποστέλλεται με αυτοπροαί-
ρετη συνδρομή 500 δραχμών τό χρόνο.

Φωτογραφία εξωφύλλου από τό βιβλίο
-ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΓΕΦΥΡΙΑ- του Σ. ΜΑΝΤΑ

ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ ΤΟΥ ΝΟΥΤΣΟΥ

Το γεφύρι βρίσκεται μέσα στο Βίκο, και έχει κατα-
σκευαστεί τό 1750 από τον Νούτσο Κοντοδήμο που
καταγόταν από τό κοντινό Βραδέτο. Το άλλο του όνομα
(Κόκκορου) τό οφείλει στο Γρηγόρη Κόκκορο, ιδιότητη
ενός διπλανού μύλου, αλλά και συχνό συντηρητή του.

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ'

ΤΕΥΧ.
106

ΙΟΥΛΙΟΣ 1985

Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 · 106 79 Αθήνα
Τηλ. 36.21.651 — 65.99.783

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Κατερ. Χ. Ζέρρη. Στόν πατέρα μου (ποίημα)	273
Ήπειρωτικά ἀγγεῖα	274
Ἄλεξ. Χ. Μαρμπούλου. Μιμοδράματα ἀπὸ τὴν παράδοση. Τὸ «καραισκάκης» κυριώνυμο ἢ προσηγορικό;	275
Χαρίση Γιάκη. Πανόραμα Σουλιάτικης Ἱστορίας	279
Φάνη Μαρσοπούλου. Καὶ καπὸν ἀποερώσκοντα (ποίημα)	283
Βασίλη Βετσοπούλου. Ὀδοιπορικό Πυρσόγιανη - Λεσκοβίκι	285
Θωμᾶ Δέρξου. Ἀνατολή στὴ Βήσσαρη (ποίημα)	290
Ἀναστ. Εὐθυμίου. Ὁ Τσέκος	291
Ἁπειρωτικό Ἀιέκδοτο	292
Χρήστου Καίσαρη. Σπ. Σπυρομήλιος. Πενήντα πέντε χρόνια ἀπὸ τὸν θάνατό του	293
Τῆς Συντάξεως. Ἁπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση	295
Τῆς Συντάξεως. Ἐσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση	298
Εὐθ. Νίκου. Βιβλία καὶ Συγγραφεῖς	301

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ :

Γ. Μπρουζιώτης — Γ. Κατσαρός
Κωλέττη 4, 106 81
Τηλ. 360.38.20, ΑΘΗΝΑ

ΣΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΜΟΥ

Ὅλα τὰ ὄνειρα καὶ ὄλοι οἱ πόθοι
τὸ σκοτεινὸ τῆς μοίρας μονοπάτι
ἀκολουθῆσαν

σημαδιακὸ τὸ ἀπόβραδο
τοῦ πολέμου ἐκεῖνο
τρελλὸ χορὸ τὰ ξωτικά τοῦ θουνοῦ
ἐποθῆσαν.

Καὶ συναχθῆκαν μιλιούνια πολλὰ
κι' ὄλο κι' ἄλλα ὄμοιά τους
καλοῦσαν

μ' ἀπονιά νὰ γιορτάσουν
τοῦ ὀλέθρου τὴν ἀρχὴ
ὦ! μὲ πόση δίψα τῆς καρδιάς
τὸ αἷμα ρουφοῦσαν.

Ἄκαρδοι, ἀνεύθυνοι
μὲ μιὰ τουφεκιά
μισερὸ στὸ χῶμα σ' ἀφῆκαν
πῶς τὴν ἀντεξες τέτοια φωτιά

Ἄκριβέ
τῶν λαγκαδιῶν οἱ θουές μὲ τίς
δικές σου κραυγές ἐνωθῆκαν.

Κι' ἀπὸ τότε συνεχίσαν
τὸν τρελλὸ τους χορὸ
τὰ ξωτικά τῆς ἀκοίμητης μοίρας
κι' οὔτε ἓνα τραγούδι

ἢ μιὰ ξαστεριά
ἢ ἓνας ἦχος τῆς γλυκειᾶς
ἀπόμακρης Λύρας.

Κατερίνα Ζέρη

273

ΑΙΟ Κ ΓΡΟΥΝΔΑΡ ΑΘΗΝΑΙ

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΑΓΓΕΙΑ

Δέν πίνουν οἱ Τοῦρκοι τὸ κρασὴ
τὸ πίνουν οἱ Ρωμέη
Τὸ πίνουν ἢ φτωχολογιά
νά λησμονοῦν τὰ γρέη.

(Ἡ ὀρθογραφία τῆς ἐπιγραφῆς).

Μιμοδράματα ἀπὸ τὴν παράδοση: - Τὸ «καραϊσκάκης» κυριώνυμο ἢ προσηγορικό; Τὸ 1798 ὁ Καραϊσκάκης κατὰ τοῦ Πασβάνογλου ἢ στὰ χωριὰ τῆς Χειμάρρας;

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐκείνο πὺ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, ἐκεῖνο πὺ συναγεῖρει τὴ λαϊκὴ ψυχὴ καὶ ἐξάπτει τὴ φαντασία εἶναι ἡ ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου καὶ ἡ Ἄνάσταση τοῦ Κυρίου. Ἡ λαϊκὴ ἀφέλεια καὶ ἡ ἀπλότης δὲ φθάνει νὰ μνηθεῖ στὴ φιλοσοφία τῆς θρησκείας, ἀρκεῖται νὰ θαυμάζει τὸ ἐπεισόδιο, τὴν νίκη τοῦ Χριστοῦ πάνω στὸ θάνατο. Ὁ Κάτω - Κόσμος μὲ τὸ ἄγνωστο, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ὠραία ζωὴ ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι ὁ τρόμος τοῦ ἀνθρώπου. Σ' αὐτὴ τὴ μάχη μὲ τὸ θάνατο, πὺ κανένας θνητὸς χιλιάδες χρόνια δὲ νίκησε, νίκησε μόνο ὁ Χριστὸς καὶ ὁ φίλος του Λάζαρος μὲ τὴ δικὴ του βοήθεια, καὶ τὸν τρόπο, πὺ αἰσθάνθηκε ὁ Λάζαρος στὸν Ἄδη, τὸν διηγεῖται στὸ χαρακτηριστικὸ διάλογο, πὺ τραγουδιέται σὰν τραγούδι λαζαρικὸ στὸν Ἡπειρο, τὴν ἐβδομάδα τοῦ Λαζάρου.

Ο ΛΑΟΣ: Πιὺ ἦσουν, Λάζαρε κι ἐβγήκες τώρα; κλπ.

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ: Ἡμουν θαθειά στὴ γῆ χωμένος κλπ.

Τὸ χαρμόσυνο γεγονός τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου ἐορτάζεται

σ' ὅλη τὴν Ἡπειρο μὲ ἐπινείκια τραγούδια, πὺ εἶναι σύμφωνα μὲ τὶς ἠρωϊκὲς τοῦ λαοῦ παραδόσεις.

Τὴ βδομάδα τοῦ Λαζάρου καὶ ἰδίως τὸ Σάββατο ὄμιλοι παιδιῶν γυρίζουν ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, τραγουδοῦν λαζαρικὰ τραγούδια μὲ θέμα τὸ ἐπεισόδιο τῆς ἀναστάσεως, καρυκευμένα μὲ διάφορα παινέματα, τοῦ «κύρη» ἢ τῆς «κυρᾶς» καὶ τῶν κανακάρηδων τῆς οἰκογενείας κοριτσιῶν ἢ ἀγοριῶν. Φιλοδωροῦνται ἐκεῖ μὲ αὐγά, ἢ καρύδια, ἢ μικρὰ νομίσματα ἀνάλογα μὲ τὴν κατάσταση τῶν ἐνοίκων.

Ξεχωρίζει ὅμως ἡ λαζαρικὴ τελετὴ στὸ ἐπταχώρι τῆς Λιούντζης τῆς Βορ. Ἡπείρου, ὅπου γίνεται πομπῶδης καὶ πρωτότυπη. Γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ φέρουν βόλτα ὅλα τὰ σπίτια καὶ τῶν ἐπτὰ χωριῶν ἐτοιμάζονται ἀπὸ τὴν Τρίτη τοῦ Λαζάρου. Ἀπὸ βραδὺς ὁ ὄμιλος παιδιῶν ἢ καὶ μεγάλων¹ μαζεύεται στὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ καὶ ἐκεῖ μεταμφιέζονται καὶ σχηματίζουν ἕνα θίασο. Ὅλοι φοροῦν προσωπίδες ἀπὸ χαρτὶ ἢ συρμάτινες, τὶς ὁποῖες ἐστελλαν ἀπὸ τὴν Πόλη.

Τὰ μέλη τοῦ θιάσου, τοῦ μασκα-
 ρεμένου ἀποκρηάτικα (τζαμάλικά)
 εἶναι κατὰ σειρά : Ὁ Καπετάνιος
 (πρωτοκαπετάνιος), φουστανελλο-
 φόρος. Ὁ Ψυχογιός ἢ δεύτερος κα-
 πετάνιος, φουστανελλοφόρος με
 γιαταγάνι στοῦ χέρι. Ὁ Γιατρός με
 τὴ ρεντιγκότα, τὸ ψηλὸ καπέλλο
 καὶ τὸ ἀπαραίτητο θαλιτσάκι στοῦ
 χέρι, συνοδευόμενος ἀπὸ δύο ἀσ-
 προντυμένους νοσοκόμους. Ὁ Γαμ-
 πρὸς καὶ ἡ Νύφη ντυμένοι γαμπριά-
 τικά. Ὁ Παληάτσος παρδαλὰ ντυ-
 μένος με τὸ χοτζορέ στοῦ κεφάλι.
 Ἦταν δὲ χοτζορές ἕνας ψηλόθ χάρ-
 τινος πύργος σὲ σχῆμα μιναρὲ χρω-
 ματισμένος καὶ ποικιλμένος με ψα-
 λιδισμένα λεπτὰ χαρτιά καὶ πού-
 λιες λαμπερὲς ὁμορφοστολισμένος.
 Γύρω ἀπ' αὐτὸν στέκονταν τέσσε-
 ρα παλληκάρια, με φουστανέλλες
 καὶ γιαταγάνια στοῦ χέρι, φύλακες
 ἀγρυπνοὶ τῆς ἀκεραιότητός του. Ὁ
 Μπαμπα - Σέχ, με ἄσπρα γένια, εἰ-
 δος Ἄϊ-Βασίλη. Ὁ Γέρος κι ἡ Γριά.
 Ὁ Σεϊτάνης (διάβολος) με τὶς ἀ-
 παραίτητες ἀποφύσεις τῆς οὐράς
 του, σημεῖο τῆς δαιμονικότητας,
 κρατώντας ἕνα τεράστιο λουλά,
 πού ἔκαμε δαιμονικὸ θόρυβο, καὶ ὁ
 Ἀράπης.

Ἐπορεύοντο κατὰ τὴ σειρά τῆς
 περιγραφῆς. Ἦταν κατάφορτοι με
 κουδούνια, κύπρους² καὶ τροκάνια,
 πού ἔφερναν σὲ σειρὲς ζωσμένοι
 στὴ μέση τους. Μπορεῖ νὰ φαντα-
 στεῖ κανεὶς τὸν ὄρυμαγδὸ τοῦ πο-
 λυανθρώπου αὐτοῦ ὀμίλου, καθὼς
 ἐθάδιζε ἔχοντας στὴ μέση τὸν χο-
 τζορέ, πού ἐπροστάτευε, ὅπως προ-
 στατεύει ἕνας στρατὸς τὴ σημαία

του ἢ τὸ στρατηγεῖο του, ἀπὸ προ-
 σβολῆ ἄλλου ὀμίλου, πού συχνὰ
 προσπαθοῦσε νὰ κόψει με μιὰ σπα-
 θιά στὰ δυὸ καὶ νὰ ἀναγκάσει ἔ-
 τσι τὸν ὀμιλο νὰ παραμερίσει κα-
 τησχυμένος καὶ ν' ἀφήσει τὸν νικη-
 τὴ ὀμιλο νὰ προσπεράσει .

Συνήθως στὴν πολιτισμένη Λιούν-
 τζη τέτοια ἐπεισόδια ἀποφεύγον-
 ταν, μὰ τὰ ἀθῶα πειράγματα καὶ
 καὶ ἡ ξεσυνέρια μπορούσαν καμ-
 μιὰ φορὰ ἐκεῖ νὰ ὀδηγήσουν.

Ἀπὸ τὰ χαράματα τῆς Τετάρτης
 τῆς κ ο υ φ ἦ ς θ δ ο μ ἄ δ α ς,
 ξεκινούσαν με τὰ καλάθια στοῦ χέ-
 ρι τραγουδώντας καὶ σὰν ἔσκαγε
 ὁ ἥλιος στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ
 Καρφί, ἐπάνω ἀπὸ τὸ Λάμποβο τοῦ
 Σταυροῦ με τὸν ναὸ τῆς Θεοτόκου,
 τὸ Ἰουστινιάνειο κτίσμα, θροντοῦ-
 σαν τὶς πόρτες στὰ πρῶτα σπίτια
 τοῦ πρώτου χωριοῦ.

Ἡ Λιούντζη δὲν εἶχε ἐπιγαμίες
 με ἄλλη ἐπαρχία κατὰ τὰ παληὰ
 ἐκεῖνα χρόνια. Περιορίζονταν αὐ-
 τὲς ἀποκλειστικὰ στὰ ἐπτὰ χωριά
 τῆς, ὥστε οἱ κάτοικοι ὄχι μόνον ἦ-
 ταν γνωστοί, μὰ καὶ ἕνα πυκνὸ πλέ-
 γμα συμπεθεριᾶς τοὺς ἔδενε μετα-
 ξύ τους.

Μπορεῖ λοιπὸν νὰ φανταστεῖ κα-
 νένας με τί χαρὰ ὑποδέχονταν τοὺς
 Λαζάρους τὰ χωριά, χαρὰ γιὰ τὴ
 γιορτὴ καὶ τὸν ἐρχομὸ οἰκείων προ-
 σώπων, πού ἔφερναν χαιρετίσματα
 ἀπὸ τοὺς δικούς τους, καθὼς ἔβγα-
 ζαν τὶς προσωπίδες καὶ φαίνονταν
 τὰ κατακόκκινα μάγουλα, πού μό-
 λης τὰ σκίαζε δειλὰ - δειλὰ τοῦ ἀν-
 δρισμοῦ ὁ ἴουλος.

Καὶ αὐγὰ καὶ φιλοδωρήματα καὶ

εὐχὲς καὶ γρόσια οἱ εὐγενικοὶ κά-
τοικοι τῆς Λιούντζης ἐτοίμαζαν
γιὰ τὶς χαρούμενες αὐτὲς μέρες.
Οἱ Λάζαροι πάλι μὲ διακριτικότη-
τα ἀπέφευγαν νὰ πηγαίνουν σὲ
σπίτια, ποὺ πενθοῦσαν.

Ἀντίθετα μὲ ἐπιμονὴ χτυποῦσαν
τὴν πόρτα κάποιας γρηᾶς γνωστῆς
γιὰ τὴ φιλαργυρία της καὶ σὰν ἔ-
θλεπαν ποὺ δὲν ἄνοιγε ἔφευγαν ὑ-
ποτονθορίζοντας:

Ἐδῶ ἔναι τοῦ κούκου ἢ φωληᾶ
καὶ τοῦ διαβόλου ἢ τρύπα!

Ὅποτε ἢ ἔνοικος ἄνοιγε μὲ πά-
ταγο τὰ κανάτια τοῦ παραθυριοῦ
της καὶ τοὺς κατευώδωνε μὲ μιά...
ἐναῆρια μούντζα!

Τὸ Λαζαρικό τραγούδι τῆς Λι-
ούντζης διαιρεῖται σὲ τρία μέρη,
τὴν εἰσαγωγὴν ποὺ εἶναι εὐχὲς καὶ
παινέματα, τὸ κύριο θέμα, ποὺ ἐξι-
στορεῖ τὸ τραγικὸ ἐπεισόδιο τῆς
ἀσθενείας, τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀ-
ναστάσεως τοῦ Λαζάρου, καὶ τὸν
ἐπίλογο, ποὺ εἶναι εὐχὲς γιὰ τὴν
Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ.

Ἀξιοπερίεργη εἶναι ἡ εἰσαγωγὴ,
ποὺ διασώζει κατάλοιπα φηγολα-
τρείας, τῆς ἀρχαιοτάτης λατρείας
τοῦ δωδωναίου Δία, ἀρχίζοντας μὲ
ἐπίκληση στὴν ἱερὰ δρυ νὰ ἐμπνεύ-
σει τῇ νοικοκυρᾷ νὰ θγάλει τὸ αὐ-
γὸ, τῶν λαζάρων καπεταναίων:

Φώναξε ἢ δρυ στὴ δρυ
γιὰ τοῦ σπιτιοῦ τὴν κυρά
νὰ μᾶς θγάλει τ' αὐγὸ,
τὸ αὐγὸ τῶν Λαζάρων,
τῶν καπεταναίων πασιάδων.

Καὶ συνεχίζουν:

Ἐδῶ ἔχουν τὸ μικρὸ ὑγιὸ
τὸν (Πέτρο) κανακάρη
τὸν ντύσαν, τὸν στολίσανε,
στὸν δάσκαλο τὸν στέλνουν
κι ὁ δάσκαλος τὸν ἔδειρε
μ' ἓνα κλωνὶ τοῦ μόσχου.

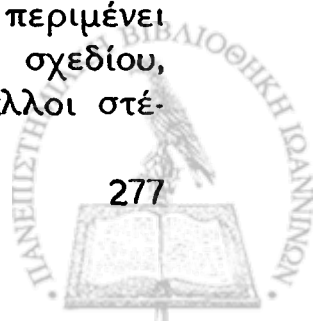
—Ποῦ εἶναι, ὄρέ, τὰ γράμματα
καὶ ποῦ εἶναι ὁ νοῦς σου;

—Τὰ γράμματα στὴν ἐκκλησιᾶ
κι ὁ νοῦς μου πέρα-πέρα.
Πέρα κι ἀντίπερα
πέρα στὶς μαυρομάτες,
πού ἔχουν τὸ μάτι σὰν αὐγὸ
τὸ φρύδι σὰν γαϊτάνι...
κι αὐτὸ τὸ ματοτσίνουρο
σὰν τούρκικο δοξάρι.

Ἀκολουθεῖ, ὅπως εἶπαμε, ἐξιστό-
ρηση τοῦ θαύματος τοῦ Λαζάρου
καὶ κλείνει τὸ τραγούδι μὲ εὐχὲς.

Ἀπὸ τὴν Τετάρτη ὡς τὸ Σάββα-
το τοῦ Λαζάρου ἔχουν γυρίσει σ'
ὅλα τὰ χωριά καὶ τὴν Κυριακὴ τῶν
Βαΐων στὸ χοροστάσι τῆς ἐκκλη-
σίας παίζεται ἓνα μιμόδραμα.

Ὁ καπέτανιος, ὁ ψυχογιὸς καὶ τ'
ἄλλα παλληκάρια χορεύουν τὸν ἀν-
τικυρστὸ χορὸ τῶν σπαθιῶν καὶ γύ-
ρω - γύρω, οἱ ἄλλοι τοὺς παρα-
κολουθοῦν. Ὁ Μπαμπᾶ - Σέχ στέ-
κει ὀρθὸς στὴν ἐξέδρα, ἀπ' ὅπου
τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα θὰ γίνεῖ ἡ
Ἀνάσταση. Ἐχει ἓνα ἀνοιχτὸ βι-
θλίο στὸ χέρι καὶ κάνει πῶς δια-
θάξει. Ὁ διάβολος κάθεται κρυμ-
μένος σὲ μιὰ γωνιά καὶ περιμένει
ἴσως τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ σχεδίου,
ποὺ ἔχει σκαρώσει. Οἱ ἄλλοι στέ-

κουν γύρω από τούς χορευτές και κάνουν σεριάνι, καθώς και ὁ Γέρος και ἡ Γρηά. "Ενας πυροβολισμὸς πέφτει στὸν ἀέρα και ὁ Γέρος ξαπλώνει τάχα θανάσιμα χτυπημένος. Τρέχει ἡ Γρηά και κλαίει και μοιρολογεῖ τὸ Γέρο ἐξιστορώντας τὰ χαρίσματά του και τὶς ἀρετές του. Τῆς ὑποδείχνουν τὸ ἰατρό, πὺ ἔρχεται κι αὐτός, τὸν ἐξετάζει, τοῦ ἀνοίγει τὸ στόμα και τοῦ ρίχνει γιαιτρικὸ τάχα, πὺ εἶναι ἓνα χαρτάκι μὲ ζάχαρη και καφέ ἀνακατεμένα. "Ομως, τοῦ κάκου. Ὁ Γέρος δὲν θεραπεύεται. Τῆ στέλλουν στὸν Μπαμπᾶ - Σέχη, πὺ ἦταν παπᾶς τῶν Σπαχήδων. Τὸν παρακαλεῖ ἐκείνη νὰ ἔρθει νὰ κάνει καλά τὸ Γέρο, ἐκεῖνος τῆ διώχνει, διότι δὲν ἔχει χρήματα. Ἡ Γρηά ἐπιμένει, ὑπόσχεται πὺς θὰ βρῆ χρήματα και τὸν παρακαλεῖ νὰ γλυτώσει τὸ Γέρο. Τὰ παλληκάρια τὸν παίρνουν και τὸν φέρνουν στὸ Γέρο, πὺ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι καταγῆς. Ὁ Μπαμπᾶ-Σέχης διστάζει, ἀρχίζει νὰ τρέμει σὰν πλησιάζει, και τοῦ διαβάζει μιὰ εὐχὴ τρεῖς φορές, φτύνοντας πρὸς τρία σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα και ξορκίζει τὸ κακό.

"Αλοι σου, φάλι σου
 πίκας³ στὸ κεφάλι σου
 ἔολέ, μπιρολέ
 μπίρ τε μίρ νοῦκ κε.⁴

Φωνάζει ἐν συνεχείᾳ τὸ διάβολο μὲ τὸ λουλαῖ και τὸν διατάζει νὰ σφυρίξει στ' αὐτὶ τοῦ Γέρου. Ἐκεῖνος ὑπακούει και ἀμέσως σηκώνεται ὁ Γέρος και γυρεύει τῆ Γρηά και ὁ ὄμιλος ὑποδέχεται μὲ γέλια και χαρὰ τὴν ἀνάστασή του και ἡ διασκέδαση συνεχίζεται.

(Ἀφήγηση Ἰωάννη Ρούτση σὲ μαγνητοφώνηση ἀπὸ τῆ Νέα Ὑόρκη ἐτῶν σήμερα ἐνενηντα ἓνα).

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὸ ἐπόμενο)

1. Σὲ καυγᾶ κατὰ τῆ διανομὴ τῶν αὐγῶν ἀκούστηκε: Ἐγὼ ἄφησα τὰ θῶδια στὸ ἀλέτρι γιὰ νὰ ἔρθω στὸ Λάζαρο!

2. Μιὰ χρονιά μὲ τῆ συγκατάθεση τοῦ Ἀργυροκαστρίτη Τούρκου Σαράφ Καραγκιόζη ἔβγαλαν τὰ κουδούνια ἀπὸ τὸ κοπάδι του, πὺ ἔβασκε στὸ Τσαγιούπι και στολίσανε τὸ Λάζαρο. Ἀπὸ τὸ 1913 οἱ Καριανιώτες και Κακοσλιώτες ἀφήκαν τὰ κουδούνια κι ἔπιασαν τὰ θιολιά.

3. Συμφόρηση ἐγκεφαλική.

4. Γιατρεία δύσκολα ἔχεις.

ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΣΟΥΛΙΩΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

(Πανηγυρικός πού ἐκφωνήθηκε στις ἐορτές Σουλίου 30.5.1982)

ΤΟΥ ΧΑΡ. ΓΙΑΚΗ

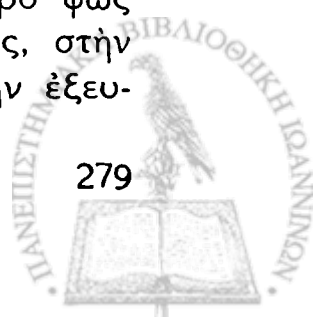
Εὐλαθεῖς προσκυνητές.
Καὶ φέτος σ' αὐτὸ τὸ βουνίσιο βωμὸς
τῆς λευτεριάς θ' ἀναπολήσομε ἀγῶ-
νες, ἥρωϊκὲς θυσίες, ὀλοκαυτώμα-
τα. Θ' ἀκούσομε τῶν καριοφιλιῶν
τὸν ἦχο, ἰαχές νίκης, ἀλλὰ καὶ κραυ-
γὴς πόνου καὶ ἀπελπισίας, τὸ θρη-
νητικὸ ἀπ' τῆ συντριβῆ τῆς Ἀρβανιτιάς
στὰ βράχια τοῦ Σουλίου. Θὰ ζήσο-
με μὲ τῆς λατρείας τὴν ἔκσταση
καὶ τοῦ προσκυνητῆ τὸ δέος αὐτὸ
τὸ ἀνεπανάληπτο θαῦμα στὴν Παγ-
κόσμια Ἱστορία, θαῦμα θάρρους,
ἀρετῆς, τόλμης, γενναιότητας, εὐ-
ψυχίας. Θα ξαναθυμηθοῦμε καὶ θὰ
ξαναδιηγηθοῦμε— καὶ φαίνεται πῶς
τὸ ἔχομε ἀπόλυτη ἀνάγκη — τὸ ἱστο-
ρικό παραμῦθι τοῦ Σουλίου, ἀφοῦ
«ἡ ἀλήθεια τῆς Ἱστορίας δύσκολα
κάνει πιστευτὰ τέτοια ἐκπληκτικὰ
γεγονότα», ὅπως χαρακτηριστικὰ
τονίζει ὁ Φωριέλ:

«Στῶν πυρωμένων τούτων βρά-
χων τὴ λαμπάδα μπόρεσε ὁ ἄνθρω-
πος νὰ νιωσει τὸ φωτερότερο ἀπ'
ἄλλα τὰ ὄνειρά του», κατὰ τὸν φιλέλ-
ληνα ποιητὴ Μιστράλ, τὸ ὄνειρο
τῆς ἀξιοπρέπειας, τῆς λευτεριάς,
τῆς ἀρετῆς ἐκείνης πού συμπυκνώ-
νει ὅλες τὶς ψυχικὲς δυνάμεις, μὲ τὶς
κόποιες κατακτιέται, βιώνεται καὶ
καταξιώνεται ἢ λευτεριὰ σὰν τὸ ὑ-
πέρτατο ἀγαθὸ στὴ ζωὴ τοῦ ἀν-

θρώπου. Καὶ τὸ ὄνειρο τὸ ἐνσάρ-
κωσαν, τὸκάναν ὠραία, χειροπια-
στὴ μὰ καὶ τόσο πονεμένη πραγμα-
τικότητα οἱ Σουλιῶτες.

Στὶς χειρότερες ὥρες τῆς σκλα-
βιάς μέσα στὴν κόλαση τῆς Μου-
σουλμανικῆς ἐρήμου ἔζησαν ἐλεύ-
θεροι σὰν τ' ἀγρίμια τῶν βουνῶν
τους, ἀπροσκύνητοι σὰν τοῦτα τὰ
βράχια πού δὲ χαμηλώνουν, ἐλεύ-
θεροι πολιορκημένοι σὲ τοῦτο τ' ἀ-
γνάντεμα, πολιορκημένοι ἀπ' τοὺς
ἐχθροὺς καὶ τὶς βιοτικὲς ἀνάγκες
τῆ φτώχεια, τῆ στέρση, τὴν ἔλλει-
ψη, τὴν πείνα, συνεπαρμένοι κι ἀπ'
τὴν ἀσύγκριτη ὀμορφιά τοῦ τόπου
πού σὲ καλεῖ νὰ ζεῖς, νὰ βλέπεις
καὶ νὰ θαυμάζεις.

Μὲ τὴ φλόγα τῆς καρδιάς τους
ἀναψαν τῆς λευτεριάς τὴ δάδα καὶ
μὲ τὴν ἱερὴ τους τόλμη τὴν κράτη-
σαν ἄσθηστη στὸ διάβα δύο αἰώ-
νων κι ἔκαναν τὸ δοῦλο γένος μας,
κι αὐτοὺς πού στέναζαν κάτω ἀπ'
τὰ βράχια τους κι αὐτοὺς, πού ὑ-
πέφεραν στὴν ὅποια ἐσχατιὰ τῆς
Ἑλληνίδας γῆς, νὰ τὴν ἀντικρύ-
σουν, νὰ φωτισθοῦν ἀπ' τὸ φῶς της,
νὰ παραδειγματιστοῦν, νὰ ἐμπνευ-
στοῦν, ν' ἀποφασίσουν ἀνάλογη
δράση γιὰ φῶς, περισσότερο φῶς
λευτεριάς μέσα στὸ ἔρεβος, στὴν
φρίκη, στὴν ἀπόγνωση, στὴν ἐξευ-

τελειστική κατάσταση και πολική νύχτα της δουλείας. Οί άντρες αυτοί «ξηρόν λίθον αντί δούλου θανάτου προελόμενοι», κατά τόν ιστορικό, αναρρίπισαν κι ἐπύργωσαν ἐλπίδες τοῦ ἔθνους κι ἐνίσχυσαν μέ τήν θαρραλέα και ἐξευτελιστική γιά τόν ἐχθρό δράση τους τή σωστή και σωτήρια ἐντύπωση πώς τὸ ἔθνος μόνο του, χωρίς νὰ περιμένει ξανθὰ γένη ἢ ὅ,τι ἄλλο θαυμαστό και ἀπρόοπτο μπορεί ν' ἀποτινάξει τόν ἀπαραδειγματίστο ζυγὸ τῆς δουλείας, ἀρκεῖ νὰ ξυπνήσει ἀπὸ τὸ λήθαργο, ν' ἀγωνιστεῖ, νὰ παλέψει μέ ὄλες του τίς δυνάμεις, νὰ χύσει ποτάμι αἷμα και ἰδρώτα και δάκρυα, δάκρυα ὄχι γιά οἶκτο ἀπὸ τὸ θάρβαρο Ἀσιάτη, ἀλλὰ ὀργῆς και ἀγανάκτησης, ν' ἀνακαλέσει τοὺς μεγάλους νεκροὺς του, νὰ θρεῖ τόν παλιὸ ἑαυτὸ του, νὰ πάρει σταθερὴ τὴν ἀπόφαση νὰ ζήσει στὸ ἐξῆς ἐλεύθερος ἢ νὰ πεθάνει τιμημένος.

Ἄν δὲν ἔκαναν μιὰ τέτοια προετοιμασία στὶς ψυχικὲς δυνάμεις τοῦ ἔθνους, ἂν εἶχαν ὑποκύψει σὲ σύντομο χρονικὸ διάστημα, ἂν δὲν ἔδιναν τέτοια μαθήματα νίκης ἢ θανάτου στὸ γένος τῶν ραγιαδῶν, ἂν δὲν πρόβαλαν γιά 200 περίπου χρόνια σὰν παράδειγμα ἀρετῆς και τόλμης, εὐψυχίας και ἐλευθερίας, περιορισμένη πολὺ θὰ ἦταν ἡ σημασία τῶν ἀγώνων τους, λιγοστὸ τὸ φῶς ἀπ' τὸ δαυλὸ τοῦ Σαμουήλ, ἀπ' τὸ βράχο τοῦ Ζαλόγγου και τὸ κάστρο τοῦ Κουγκιοῦ, μικρὴ ἢ λάμπη τῆς πολεμικῆς τους ἀρετῆς κι ἴσως ὄκμα ἀνωφελῆς ἢ θυσία τους.

Ἄναμφισβήτητα ὑπῆρξε παιδευτικός, προπαρασκευαστικός ὁ ρόλος τοῦ Σουλιῦ. «Παίδευσις ἐς ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδας ἀπάσης» ἦταν οἱ ἀγῶνες και οἱ θυσίες του, οἱ ἐπιτυχίες του και οἱ περιπέτειές του, πὺ κατέπληξαν και συγκίνησαν και ἀφύπνισαν και παρακίνησαν κι ἔδειξαν τὸ δρόμο τῆς Ἱμῆς, τοῦ Καθήκοντος, τοῦ Χρέους. Καὶ ὅποια πτυχὴ τῆς Σουλιώτικης ἐποποιίας κι ἂν μελετήσῃ κανεὶς, ἢ δόξα ξεπροβάλλει ἀσύστηρή, θριαμβευτική, αἱματωμένη, σαστισμένη και ἡ ἴδια και μελετᾷ τὰ λαμπρὰ Σουλιώτικα παλικάρια, κοιτάζει μέ θαυμασμό δηλ. αὐτοὺς τοὺς ἄνδρες πὺ χαμογελοῦσαν στὴ ζωὴ και στὸ θάνατο και τόν ἀποδέχονταν ὀρθοί, ἀτρόμητοι, ἀλύγιστοι, ἀνυποχώρητοι, ἱκανοὶ νὰ δεχτοῦν τὸ θαυμασμό του, ὅπως ἀποσποῦσαν τὸ θαυμασμό και τόν ἔπαινο κι αὐτῶν ἀκόμα τῶν ἐχθρῶν τους. «Ἔτσι τὸ χουν τὰ παλικάρια» ἐκφράστηκε λιτὰ και δωρικὰ ὁ Ἀρβανίτης πολεμιστῆς μπρὸς στὸ νεκρὸ βλάμη του, γιὸ τοῦ Θύμιου Δράκου. Ν' ἀντικρῦζουν κατὰ πρόσωπο τὸ θάνατο προσθέτομε ἐμεῖς και τὸ ἐπαναλαμβάνομε μέ ἐθνικὴ ἔξαρση και περηφάνεια γι' αὐτὰ τὰ παλικάρια πὺ ἐλεύθεροι πολιορκημένοι στὰ βουνὰ τους πολέμησαν και νίκησαν και τίς ὀρδὲς τοῦ Ἀλῆ και τοῦ Ὀμέρ Βρυώνη και τῆς φύσης τὴν ἐναντιότητα και τῆς ζωῆς τὸν πόθο σὲ τοῦτο τ' ἀγνάντεμα πὺ τὴν ὁμορφαίνει στὴ δυσκολία της και τὴ συμβιβάζει μέ τὸ θάνατο, ἀφοῦ τόσο κοντὰ εἶναι ὁ Ἄρης, κι ὁ οὐ-

ρανός σέ τοῦτο τὸ ψήλωμα, πὺ λές καὶ θέλει ν' ἀνεβάσει σ' ἀνώτερη μορφή ζωῆς, ὄχι βέβαια ἀπὸ ὕλική καὶ εὐδαιμονική ἄποψη, — ἐδῶ κυριαρχεῖ ἡ ἔλλειψη, ἡ στέρση —, ἀλλὰ ἀπὸ πνευματική, ἰδεαλιστική, ἠθική.

Ἄλλὰ παρόλη αὐτὴ τὴν προετοιμασία, παρὰ τὴ μακρὰ λαμπαδηφορία τοῦ αἵματος καὶ τῆς θυσίας, παρὰ τοὺς ἐπικούς, τιτανικούς, ἀπελπισμένους ἀγῶνες ἢ δόξα τοῦ Σουλιῦ καὶ ὄλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἢ θὰ εἶχε σθήσει ἢ θὰ ἦταν ἀμυδρή, λησμονημένη, ἀπόμακρη, ἀνύπαρκτη σχεδόν, ἂν δὲν εἶχε ἐδραιωθεῖ καὶ ἐπιτύχει ἡ μεγάλη ἐπανάσταση τοῦ 1821 πὺ σήμαινε τὴν ἐθνική μας παλιγγενεσία καὶ νεκρανάσταση. Γιὰ λαούς, πὺ παραμένουν δοῦλοι, σθῆνει καὶ ἡ ὅποια ἔνδοξη σελίδα τους γιὰ τὴν ἐλευθερία, ξεχνιοῦνται οἱ ἀγῶνες, συμπαρασύρονται ἀπὸ τὰ ρεύματα τῆς λήθης μεγάλες μορφές, μεγάλα γεγονότα, ἔργα δύσκολα, ξεχωριστά, ἀστραποβόλα. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ 21 παραμένει τὸ κεντρικότερο, ἐνδοξότερο, σημαντικότερο γεγονός τὴν Ἑλληνική μας ἱστορία, γιατί αὐτὸ ἀνέστησε καὶ τὴν ἀρχαιότητα, γιατί αὐτὸ δικαίωσε ὅλους τοὺς προηγούμενους ἀγῶνες καὶ σὲ περιόδους ἀκμῆς καὶ δόξας καὶ ἐλευθερίας καὶ σὲ περιόδους κατὰπτωσης, συντριβῆς, ἐξουθένωσης, δουλείας, πὺ κι αὐτὲς τίς ζήσαμε σ' αὐτὸ τὸ σταυροδρόμι τῶν ἀνταγωνισμῶν, πὺ συγκεντρώνονται ἀδηφάγα τὰ θλέμματα ἄσπονδων ἐχθρῶν κι ἄσπονδότερων φίλων, για-

τί αὐτὸ μᾶς ἔδωσε τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ζωῆς. Τόσο προεπαναστατικᾶ χυμένο αἷμα θὰ ἔμεινε ἀδικαίωτο, ἀτελέσφορο, ἂν δὲν εἶχαμε φτάσει στὸ μεγάλο, τὸ εὐλογημένο κι ἐθνοσωτήριο 21. Καὶ δὲν θὰ εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ σύρουν πρῶτοι τὸ χορὸ οἱ Σουλιῶτες στὰ ἐθνικά μας ἐλευθέρια, ἂν δὲν εἶχαν πρωταγωνιστήσῃ σ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα, ἂν δὲν εἶχαν ἀγωνιστεῖ με τὸν ἴδιο οἶστρο, μὲ τὴν ἴδια ἔμπνευση καὶ τὸ ἴδιο ἔνθεο πάθος σὲ κάθε γωνιᾶ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ἀκόμα καὶ στ' ἀφρισμένα νερὰ τῶν θαλασσῶν μας, γιὰ τὴν ἐπάνοδο τῆς ἐλευθερίας στὴν ἀρχαία πατρίδα τῆς, στὴ θεϊκιά κι ὄλο αἷματα πατρίδα μας κατὰ τὸ Σολωμό.

Γιὰ τοὺς πολλοὺς οἱ ἀγῶνες τοῦ Σουλιῦ συνδέονται σχεδόν ἀποκλειστικὰ μὲ τὸν Ἀλῆ Πασᾶ, ἐνῶ αὐτοὶ ἀποτελοῦν ἓνα μόνο κεφάλαιο καὶ ἴσως ὄχι τὸ λαμπρότερο τῆς Σουλιώτικης ἱστορίας. Ἡ πάλῃ γι' αὐτὰ τὰ θράχια ἀνιση, τιτανική, ἠρωϊκή, ἐπική κράτησε τρεῖς αἰῶνες ἀπὸ τὸ 1611 — δυστυχῶς μόνον ὡς ἐκεῖ μᾶς ἐπιτρέπει ν' ἀναδράμομε ἢ ὡς τώρα ἱστορική ἔρευνα — ἀπὸ τὸν ξεσηκωμὸ τοῦ Διονυσίου τοῦ Φιλοσόφου, πὺ ὀδήγησε κατὰ τῶν Τούρκων στὰ Γιάννινα καμπίσιους Φαναριῶτες καὶ κυρίως θουνίσιους Σουλιῶτες, μέχρι τὸ 1912, πὺ διώχτηκε ὀριστικὰ τὸ μισοφέγγαρο ἀπ' τὸ Σουλιώτικο καὶ Ἑπειρωτικὸ οὐρανό, γιατί οἱ Σουλιῶτες δὲν ἔκαναν ἐπιλογή τυράννων καὶ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ποτὲ δὲν παραιτήθηκε ἀπὸ τὰ δικαιώματά τῆς στὸ Σούλι,

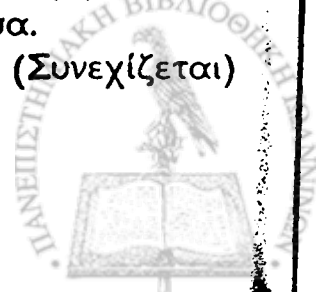
ὅπως αὐτὴ τὰ ἐννοοῦσε, καὶ λυσσαλέα ἐπιδίωξε νὰ σθῆσει αὐτὴ τὴ φλόγα τῆς λευτεριάς ποὺ τὴν ἐξέθεσε στὰ μάτια ἐχθρῶν καὶ φίλων.

Ἔτσι καὶ οἱ πρὸ τοῦ Ἀλῆ ἀγῶνες καὶ οἱ κατὰ τοῦ Ἀλῆ κι ἐκεῖνοι ποὺ διεξήχθησαν ἐπὶ ἡπειρωτικοῦ ἐδάφους κι ἐκεῖνοι ποὺ ἔγιναν σ' ὄλο σχεδὸν τὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Ἐπανάστασης, ἀλλὰ καὶ οἱ ὑστερινοὶ μετεπαναστατικοί, καθὼς τὸ Σούλι ἔμεινε ἔξω ἀπὸ τὸ ἐλεύθερο Ἑλληνικὸ Κράτος μὲ τὰ στυγνὰ καὶ ἀνήθικα παζαρέματα τῆς διεθνούς διπλωματίας, εἶναι ἀγῶνες θάρρους, εὐψυχίας, τόλμης, δύναμης, ἀγῶνες στοὺς ὁποίους συντελεῖται τὸ θαῦμα τῆς νίκης τῶν πολὺ λίγων στοὺς πάρα πολλούς, τῶν πεινασμένων στοὺς χορτάτους, τῶν ἄοπλων καὶ στερημένων σ' αὐτοὺς ποὺ διέθεταν τὰ πάντα. Μὲ τέτοιους ἀγῶνες καὶ τέτοιες δυνάμεις οἱ Σουλιῶτες ἀναδείχτηκαν ἡ πρώτη ἀξιόμαχη Ἑλληνικὴ δύναμη ἱκανὴ νὰ ἐνσπείρει καὶ φόβο καὶ πανικὸ καὶ νὰ ἐκθιάσει τὴ νίκη ἀπ' τὸν ἐχθρό. Σταυραητοὶ τῶν θουνῶν τους, Πρωτοέλληνες καὶ Πρωτοήρωες αὐτοὶ φαντάζαν σὰν παλιοὶ ἡμίθεοι καὶ σύγχρονοι πολεμικοὶ Ἅγιοι σὲ τούτῃ τὴν κορυφογραμμὴ ποὺ στάθηκε καὶ κορυφογραμμὴ γι' αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνες γιὰ νὰ δοῦμε πῶς κατακτήθηκε αὐτὸ τὸ μέγα ἀγαθὸ καὶ πρῶτο ποὺ λέγεται ἐλευθερία, ν' ἀναθεωρήσουμε τυχὸν ἐσφαλμένη στάση μας ἢ νὰ ἐνισχύσουμε τὴν ὀρθὴ τοποθέτησή μας ἀπέναντι τῆς στίς κρίσιμες αὐτὲς γιὰ τὸ ἔθνος μας καὶ ὄλους τοὺς μικροὺς καὶ φιλε-

λεύθερους λαοὺς διεθνεῖς περιστάσεις.

Ἀπὸ τοὺς πρὸ τοῦ Ἀλῆ ἀγῶνες τοῦ Σουλιοῦ ἡ ἱστορία μνημονεύει ἔξι ἐκστρατεῖες ποὺ ὀργάνωσαν οἱ Πασάδες τῶν Ἰωαννίνων, οἱ Διοικητὲς τοῦ Δελθίνου καὶ τῆς Ἄρτας καὶ οἱ Ἀγάδες τοῦ Μοργαριτιοῦ, τῆς Παραμυθιάς καὶ τοῦ Καρβουναρίου, ἐκστρατεῖες ποὺ δὲν εἶχαν νὰ ζηλέψουν τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνες τοῦ Ἀλῆ καὶ στὴν ἀριθμητικὴ ἰσχύ καὶ στὴν πολεμικὴ προετοιμασία, ἀλλὰ καὶ στὴν ὀδυνηρὴ γιὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς ἥττα, τὴν ταπείνωση, τὸ ρεζίλεμα ἀπὸ τὰ Σουλιώτικα ὄπλα, ὄπλα ἀρετῆς καὶ ἐλευθερίας, ποὺ ἀντιπαρατάχθηκαν νικηφόρα στίς δυνάμεις τοῦ σκότους. Οἱ ἐκστρατεῖες αὐτὲς ἔγιναν μὲ τὴν προσηματικὴ δικαιολογία ὅτι οἱ Σουλιῶτες «τῇ ἐμπνεύσει καὶ τῇ ὑποκινήσει τῶν Βενετῶν ἐξετέλουν συνεχεῖς ἐπιδρομὰς κατὰ τῶν Σουλτανικῶν χωρίων τῆς Ἠπείρου», ὅπως ἔγραφε ὁ Χατζῆ Πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων. Πράγματι, συνεχεῖς ἦταν οἱ ἐπιδρομὲς, ἀκατάπαυστος ὁ ἀγῶνας, ἀσυμβίβαστοι μὲ τὸν τύραννο οἱ Σουλιῶτες, στοὺς ὁποίους οἱ Βενετοὶ παρεῖχαν ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ ἐνίσχυση, γιὰ νὰ τοὺς χρησιμοποιοῦν ὡς ἀντίπαλο δέος κατὰ τῶν Τούρκων, ὥστε νὰ παρακωλύονται καὶ νὰ ματαιώνονται τὰ σχέδια τῆς Ὑψηλῆς Πύλης γιὰ τὴ διεκδίκηση τῆς κυριαρχίας τῶν προγεφυρωμάτων τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας στὸν Ἠπειρωτικὸ χῶρο, τὴν Πάργα δηλαδὴ τὴν Πρέβεζα κι ἀκόμη τὸ Βουθρωτὸ καὶ τὴ Βόνιτσα.

(Συνεχίζεται)

ΚΑΙ ΚΑΠΝΟΝ ΑΠΟΘΡΩΣΚΟΝΤΑ...

Στὸ πατρικὸ σπιτάκι μου ἡ μνήμη ὅλο γυρνᾶ
μ' ἔντονο πάθος κι ἄσθηστο νοσταλγικῆς ἀγνότης,
ἐκεῖ πού πρᾶο ἀνέτειλε τὸ φῶς ἀγνοῦ ὡσαννὰ
καὶ θώπευσε τὸ λίκνο μου τὸ βρεφικὸ τῆς νιότης.

Ἐνάμεσα στ' ἀστραφτερὰ σπιτάκια ἑνὸς χωριοῦ
φαντάζει μεγαλόπρεπα τ' ἄθρό σου μεγαλεῖο
κι ὁ λογισμὸς μου εὐλαβικὰ τὰ χρόνια τοῦ ἀγοριοῦ
ἀναπολεῖ περίλυπα, σὰν πηγαινα σχολεῖο...

Σὲ πέλαγο ἀναμνήσεων πλανιέται μου ἡ ψυχὴ
κι ἀντλεῖ στὰ πλούσια ὀράματα τῶν ξένοιαστῶν μου χρόνων
τ' ἄφταστο γέλιο, τ' ἀγαθό, πού ὀλόγυρα ἀντηχεῖ
θριαμβικὸ, τρισεύγενο τραγούδι τῶν αἰῶνων...

Θυμᾶμαι! Κάθε Κυριακὴ τῆ μοσχοθόλα σου ἐκκλησιὰ
οἱ χωριανοὶ στὰ γιορτινὰ ντυμένοι πλημμυρίζαν
κι ὡς τοὺς θωροῦσα, ἔνωθα τοῦ μόχθου ἢ ἀπελπισιά,
νὰ σβήνη στ' ἀλληλούϊα, πού σιγοψιθυρίζαν...

Κάθε γιορτὴ ξεφάντωμα, ξέφρενο γλέντι χαρωπό.
Τοῦ θίου τίς ἄσχημες πτυχές ὅλοι τους λησμονοῦσαν.
«Ἄς πάη καὶ τὸ παλιάμπελο», γιὰ ἕνα γλυκὸ σκοπὸ
λέγαν τοῦ Βάκχου οἱ ἔραστὲς κι ἀπὸ καρδιᾶς γελοῦσαν.

Καὶ χόρευαν νιοὶ καὶ γριές, κοπέλες λυγερές, στητὲς
στὸ μεσοχώρι τοῦ χωριοῦ καὶ λίκνιζαν τὴ μέση,
πού ἔνωθε ὁ νιὸς μέσ' τὴν καρδιὰ ἀγάπης σαΐτιές,
σὰν λάχαινε κι ἀπάνω του κάποια ματιὰ νὰ πέση.

Δάκρυ καὶ γέλιο ὅλα μαζί. Καὶ κείνης, πού ὀρφανὴ
τρυγοῦσε χρόνια τὸν καῦμὸ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἀνδρός της,
ἐμοίραζαν τὸν πόνο της ἀγαπημένα οἱ χωριανοὶ
κι ἔδιωχναν τὸ παράπονο τῆς πίκρας ἀπὸ μπρός της.

Καθημερινές έβουίζαν οί κάμποι κι οί πλαγιές
ἀπ' τὸ τραγούδι τῆς δουλειᾶς ἀγνῶν νοικοκυραίων.
"Ἀστραφτε ἡ ξένοιαστη ζωή, ἴσαν θεῖες μαρμαρυγές
μέσ' ἓνα κόσμο εἰρηνικό, εὐλογημένο, ὠραῖον...

Καὶ μιὰ καινούργια ἀνάσταση ἢ κάθε μιὰ ἐποχή,
καλοκαιράκι, ἀνοιξη, φθινόπωρο, χειμῶνας.
Ἵο κόσμος σου ,χαρὰ Θεοῦ, μακάριος εὐτυχεῖ
κι οὔτε τὸν σκιάζει ὁ ἄδηλος μιᾶς συμφορᾶς κυκλώνας.

Κι ἦρθε ὁ καιρός, μαῦρος καιρός, νὰ σ' ἀποχωριστῶ,
μιᾶς εἰμαρμένης τῆ ἄρειᾶ ἐντολῆ ν' ἀκολουθήσω
καὶ μ' ἓνα κόσμο ἀλλόκοτο καῦμούς νὰ μοιραστῶ
καὶ μιὰ ζωὴ παράξενη τυφλὰ νὰ προσκυνήσω.

"Ὅμως ἐγὼ δὲν ἔρριξα λιθάρι λησμονιᾶς.
Μέσ' τὴν ψυχὴ μου ἔφερνα τὴν ἀχραντὴ σου εἰκόνα.
Κι ἀπὸ τῆς λήθης τὸ θολὸ νερὸ τῆς ἀρνησιᾶς
δὲν ἄγγιξε τὴ φλογερὴ καρδιά μου οὔτε σταγόνα.

Τῆς πολιτείας δὲν ἔγινα σκλάβος ἀμαρτωλός.
Τὸ πλάνο ἄσμα ἀπήφισα σειρήνων, πού μεθοῦσε.
Ἵ ἀνάμνησή σου ἦτανε ἀραξοβόλι καὶ γιαλός,
πού ἔτρεχε δέσμια ὁ λογισμὸς καὶ τὰ παλιὰ μου ἐζοῦσε.

Μοναδικὴ μου ἀπαντοχή! Κοντὰ σου νὰ βρεθῶ,
πῶς λαχταρῶ! Σὲ λαχταρῶ ἴσαν ὁ τυφλὸς τὸ φῶς του.
Τῆς ξενιτειᾶς ὁ ἄμοιρος δεσμώτης πῶς ποθῶ,
νὰ δῶ μ' ἀνέκφραστη χαρὰ τὴ συντομία τοῦ νόστου.

Κι ἔτσι ἴσαν μέσα'ς ὄνειρο ἀγνῆς μιᾶς χαραυγῆς
ν' ἀξιωθῆ τ' ἀνάθλημα θερμὰ νὰ σ' ἀτενίζη
καὶ νὰ φωνάζω: τίποτε ἀκριβὸ κάτω στὴ γῆς
δὲν εἶναι ἀπ' ἓνα πατρικὸ σπιτάκι, πού καπνίζει...

«Ἵάν τὸ ἄλας...»
Ἵ Ἀθῆναι 1966.

Φάνης Γ. Ματσόπουλος

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ - ΛΕΣΚΟΒΙΚΙ

‡ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ προηγούμενου)

Ἐπειδή, ὡς γνωστόν, οἱ μουσουλμάνοι ἐστεροῦντο ἐπιθέτου, ὁ Κατῆς, ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς ἠρώτησε καὶ τὸ τοιοῦτον τοῦ πάππου του, ὁπότε, παρακείμενος σύνοδος, τῷ ψιθυρίζει:

— Μὴ προχωρεῖτε, Κατῆ ἐφένδη, περισσότερο, διότι θὰ συναντήσητε Χριστιανὸν ,πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀσφαλῶς θὰ συνέβαινε διότι τότε μόλις εἶχον παρέλθῃ 150 ἔτη ἀπὸ τοῦ ὀμαδικοῦ ἐξισλαμισμού τῆς Ράδανης. Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν.

Ἀπέναντι καὶ καθέτως, τῆς τοποθεσίας τῆς Ἁγ. Τριάδος εὐρίσκεται ἡ ἀπότομος πλαγιά τοῦ Σταυροῦ, ἣτις ἀρχομένη ἀπὸ τὸ ἄνωθεν αὐτοῦ χλοερὸ λιβάδι, εἰς τὸ μέσον σχεδὸν τοῦ ὁποίου ἀναβλύζει διαυγέστατον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον εἶναι τόσον χωνευτικόν, ὥστε καίτοι χορτᾶτος, μόλις πῆς πεινᾶς πάλιν, δυνατὸν νὰ ἐπαναληφθῇ τοῦτο ἕως ὅτου βαρεθῆς νὰ τρῶς ἢ μᾶλλον ἐφόσον ἔχει κάτι τὸ σακκούλι. Ὑψηλότερον ἀκόμη εὐρίσκεται τὸ ὑπέροχον κόσμημα τοῦ χωριοῦ μας, τὸ βουνό του, κεκακλυμμένον μὲ πανυψηλούς ἐλάτους καὶ ἄλλα δένδρα μὲ τὰ ὁποῖα, μὲ περισσὴν σπα-

τάλην, τὸ ἐπροίκισεν ἡ φύσις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑψηκαρήνους ὀξείας, τῶν ὁποίων τὸ ξύλον εἶναι καταλληλότατον διὰ κατασκευὴν ἐπίπλων, συνδυάζον ἐλαφρότητα καὶ ἀντοχήν. Δυστυχῶς ὅμως τὸ δάσος διαρκῶς ἀποψιλοῦται ἐξ αὐτῶν, διὰ νὰ τροφοδοτήσῃ τὸ χειμωνιάτικο τζᾶκι μὲ «κοπάτσες» ὅπως λέγεται ὁ τεμαχισμένος εἰς δύο κορμὸς των.

Ἄς μὴ ἐπιμείνωμεν ὅμως σχολιάζοντες τὴν καταστροφικὴν μάστιγαν τῶν συγχωριανῶν μου, ἐξακολουθοῦντες τὴν περιήγησίν μας ἀπὸ ὑψώματος εἰς ὑψωμα διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ἐξωκλήσιον τῆς Ἁναλήψεως, ὁπότεν, καίτοι εὐρισκομένου χαμηλότερον τοῦ λόφου ὅπου ἡ Ἁγ. Τριάς, ἐν τούτοις μᾶς παρουσιάζεται ὡραιότατη θεά, τὴν ὁποῖαν ἀπελαύσαμεν ἐπ' ὀλίγον.

Πέρνομεν τὸν δρόμον τῆς ἐπιστροφῆς πρὸς τὸ χωριό, τὸν λεγόμενον «Ράχη» τὸν ὁποῖον χωρίζει εἰς δύο τμήματα ὁ λάκκος τῆς Σιάμιστας, ὅπου σχηματίζουν σχεδὸν ὀρθὴν γωνίαν. Εἰς τὴν ἄνω πλευρὰν τοῦ δευτέρου τμήματος, εὐρίσκονται δύο ὀγκόλιθοι, ὁ ἕτερος τῶν ὁποίων εἶναι πραγματικὸς μι-

κρός βράχος ἐκ μαύρου σχιστολίθου, κάτωθεν τοῦ ὕψους ὑπάρχει ἐπαρκῆς χῶρος πρὸς προστασίαν τῶν ἐκεῖ καταφευγόντων ἀπὸ τὰ χιόνια, τὴν βροχὴν ἢ καὶ αὐτὸν τὸν καυστικὸν μεσημβρινὸν ἥλιον τοῦ θέρους. Ὁ δεύτερος κατὰ πολὺ μικρότερος τοῦ πρώτου, εἶναι ἀπὸ λευκὴν ὡς μάρμαρον πέτραν. Ἀπὸ τὸ σημεῖον, ὅπου ἡ δευτέρα πέτρα, ἀρχίζουν αἱ καλύβαι καὶ ἐν συνεχίᾳ τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ, εἰς τὸ ὅποιον ὁμως δὲν θὰ εἰσέλθωμεν, διότι διὰ νὰ ὀλοκληρώσωμεν τὸν γῦρον του, πρέπει νὰ κατέλθωμεν καὶ εἰς τὸν "Αγ. Μηνᾶν «ροβολῶντες» κυριολεκτικῶς πρὸς τοῦτο ἀπότομον κατωφέρειαν, μὲ διάφορα ζίκ - ζάκ πρὸς ἀποφυγὴν πιθανῶν πτώσεων. Ὁ "Αγ. Μηνᾶς ἐνῶ ἀπὸ τὴν βορεινὴν πλευρὰν του συνορεύει μὲ τὸν δρόμον, ἀπὸ τὰς δύο ἄλλας Ν. καὶ Δ. περιβάλλεται ἀπὸ ὑψηλά δένδρα, ἡ δὲ ἀνατολικὴ τοιαύτη ἔχει ἐνώπιόν της ἀπότομον κατωφέρειαν, στολισμένην μὲ μικρὰ κατὰ τὸ πλεῖστον δένδρα, ἥτις φθάνει εἰς μέγα βάθος. Σημειωτέον ὅτι εἰς τὰ γύρω τοῦ παρεκκλησίου αὐτοῦ δένδρα κατὰ τὸ καλοκαίρι, τὸ χαρούμενο τραγούδι τοῦ τζίτζικα, ἀναμειγνύεται μὲ τὸ γλυκὸ, ὡς ἀηδόνος, κελάδημα τῶν καρδερινῶν, αἱ ὁποῖαι μὲ πολλὴν χάριν πετοῦν ἀπὸ ἓνα κλαδί εἰς ἄλλο, διότι δὲν εἶναι φυλακισμένοι εἰς χρυσοῦ κλουβί διὰ νὰ μένη βοουβὴ ἢ κάθε μιά των, ἀλλὰ ἐλεύθεραι.

Εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν του ἓνα πεζούλι, δίδει τὴν δυνατότητα νὰ ξεκουρασθοῦν καὶ «κουβεντιάσουν»

οἱ περιπατηταί, ἀπόμαχοι κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς, εὐεργετικώτερον ὁμως εἶναι, τὸ καλὸ ἐκεῖνο πεζουλάκι, διὰ τοὺς διερχομένους ἐκεῖθεν πεζῆ ταξιδιώτας, οἵτινες μετὰ τὸν ἀνηφορικὸν δρόμον τὸν ὀδοποιὸν διήνυσαν ἀπὸ τὸ ποτάμι, ἔχουν ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ πάρουν «μιά ἀνάσα»! Ἐκτὸς τούτου ποιὸς Πυρσογιαννίτης δὲν ἐνθυμεῖται μὲ βαθεῖαν πάντοτε συγκίνησιν τὸν "Αγ. Μηνᾶν, ὅστις εἰς τὸν καθένα μας ὑπενθυμίζει τὰς συγκινήσεις τὰς ὁποίας ἐδοκίμασεν ἐκεῖ, διότι εἰς τὸν τόπον αὐτὸν ἀποχαιρετούσαμε προσφιλεῖς, συγγενεῖς καὶ φίλους, κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἀποδημίας μας, ἀλλὰ καὶ ἀντιθέτως, εἰς τὸν αὐτὸν τόπον πρωτοαντικρύζαμεν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν μας προσφιλῆ καὶ σεβάσμια πρόσωπα, τὰ ὁποῖα καθήμενα εἰς τὸ εὐεργετικὸ ἐκεῖνο πεζουλάκι, ἐξεκούραζον τὰ γεροντικὰ κορμιά των, ἀκουμπῶντας ἕκαστος εἰς τὸ ροζάρικο ραβδί του, ἐνῶ συγχρόνως, διηγούντο μεταξὺ των διάφορα γεγονότα τῆς περασμένης ζωῆς των, ὅταν, εὐρισκόμενοι εἰς τὴν μακρυνὴν ἢ κοντινὴν, ἀδιάφορον, ξενητειάν, ἠγωνίζοντο νὰ κερδίσωσι τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας των, ἐνῶ τώρα, ἀπόμαχοι τῆς ζωῆς καὶ μακρὰν τῆς σκληρᾶς βιοπάλης, μένουσιν εἰς τὸ χωριό, μὲ μόνην πλέον ἀπασχόλησιν τὰ ἐγγονάκια των, εἰς ὅσους ἔδωσεν ὁ Θεὸς καὶ καιροῦ ἐπιτρέποντος, περίπατον εἰς τὸ μεσοχώρι ἢ εἰς τὰ πέριξ τοῦ χωριοῦ, ἐνῶ κατὰ τὴν ἀνοιξιν πηγαίνουν εἰς τὰ ἱερὰ τὰ δικά των ἢ τὰ συγγενικά των ἀμ-

πέλια διά νά κλαδέψουν τὰ κλήματα:

— "Ερχεσαι αὔριο, πάππ' στ' ἀμπέλι νά μ' τὸ κλαδέψ'ς ψίχα, ἐφόσον θέβαια πιάνουν τὰ χέρια του, τὸ δὲ καλοκαίρι διά τὸν τρύγο... Πηγαίνοντες ἤδη εἰς τὸν "Αγ. Μηνᾶν ἤλπιζον νά ἔλθῃ κανεὶς ξενητευμένος χωριανὸς ἢ περαστικὸς πλησιοχωρίτης, ὅποτε αἱ ἀναμνήσεις των ἐζώηρευον ἐνθυμούμενοι τοὺς ἰδίους νόστους καὶ διηγούντο, μὲ μεγαλυτέραν, ζωηρότητα, κάποιαν ἰδικὴν του ἕκαστος ἐπιστροφὴν, μὲ χαρακτηριστικὴν τινα λεπτομέρειαν.

Καὶ ἀπὸ τὸν "Αγ. Μηνᾶν ἡ ἄποψις δὲν ὑστερεῖ εἰς μαγείαν, ἰδίως κατὰ τὴν ἀνοιξιν,

«ὅπὸτ' ἀνθίζουν τὰ κλαδιὰ καὶ θγάζ' ἡ γῆ χορτάρι».

Πρὸς νότον καὶ μέχρι τοῦ Σαρανταπόρου, τὰ δύστυχα ἀμπέλια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα οἱ ἰδιοκτῆται, χωρὶς, ἀπὸ ἑκατονταετίας καὶ πλέον, νά ἀνανεώσωσι τὰ κλήματά των, ἀλλὰ μόνον μὲ τὸ σκάψιμον, τὸ κλάδευμα καὶ ὀλίγην κόπρον τὴν ὁποῖαν ρίπτουσι πέριξ ἑκάστου κλήματος, ἀναμένουσι πλουσίαν ἀπόδοσιν, δυσφοροῦντες ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει «Μδὲ τὸ ἔρμο, δὲν εἶχε ἴτς σταφύλια!...». Πρὸς δυσμᾶς εὐρίσκονται τὰ ἀμπελοχώραφα τοῦ Σελουῦ, πολὺ περιποιημένα, μεταξὺ τῶν ὁποίων δεσπόζει μιὰ αἰωνόβιος πελωρία εἰς ὕψος καὶ ἕκτασιν καρυδιὰ εἰς πατρικὸ μου χωράφι. Τοῦ Σελουῦ δεσπόζει ὁ ὑψηλὸς καὶ ἐπιβλητικὸς λόφος τοῦ "Αγ. Χριστοφό-

ρου, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου εὐρίσκεται τὸ ἐξωκλήσι, ἀθέατον ἀπὸ τὰ περιβάλλοντα αὐτὸ πυκνὰ δένδρα.

Μετὰ τὴν εὐεργετικὴν ἀνάπαυσιν εἰς τὸ πεζούλι τοῦ "Αγ. Μηνᾶ ἐπιβάλλεται πρὸς συμπλήρωσιν ὀλοκλήρου τοῦ γύρου τοῦ χωριοῦ νά ἐπανέλθωμεν εἰς αὐτό, ἵνα ἀκολουθήσωμεν τὴν πρὸς ἀνατολὰς ὁδόν, τὴν ὁποῖαν ἠκολούθη ὁ Τόλης Μπάτσкас, ὁ ἀγωγιάτης ὁ πραγματοποιῶν τὴν ἐπικοινωνίαν χωριοῦ — Θεσσαλίας, μὲ ἀπείρους κινδύνους τῆς ζωῆς του, τὸ μὲν καλοκαίρι ἀπὸ τοὺς ληστὰς, κατὰ τὸν χειμῶνα δὲ ἀπὸ τὰ χιόνια καὶ τοὺς πάγους, τὸν ὁποῖον πολλάκις, ἐγκαίρως εὐτυχῶς, ἀνεύρισκον εἰς τὸν δρόμον παγωμένον. Οἱ οἰκεῖοι του γνωρίζοντες περίπου τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιστροφῆς του, μόλις καθυστερεῖ ἐν εἰκοσιτετράωρον, ἐξήρχοντο πρὸς προϋπάντησίν του μὲ ἀπαραίτητον τὴν συμμετοχὴν τῆς ἀλησμονήτου ἐκείνης ἀνδρογυναίκας, τῆς Βάγιας, ἐφοδιασμένοι, ὡς πραγματικοὶ σκαπανεῖς τοῦ Μηχανικοῦ, μὲ τὰ ἀπαραίτητα ἐργαλεῖα, κασμάδες καὶ φκιάρια, διά νά ἀνοίγουν τὸν δρόμον ἀπὸ τὰ χιόνια καὶ τοὺς πάγους, μὲ θερμὰ ἐνδύματα, ὡς καὶ μὲ διάφορα θερμαντικὰ ποτά, ἰδίως τὸ τονωτικότερον χωριανικὸ ρακί.

Παρ' ὅλους ὅμως τοὺς ἐν λόγῳ κινδύνους, ὁ ἡρωϊκὸς ἐκεῖνος ἀγωγιάτης ἐθεώρει, ὅπως καὶ πράγματι ἦτο, ἐθνικὴν ὑποχρέωσιν νά ἐκτελῆ τὴν σύνδεσιν τῆς Ἐλευθέρας Θεσσαλίας, μετὰ τῆς σκλάβας Πυρσόγιαννης, φέρων εἰς ἐπικοινωνίαν

τούς ἐκεῖ συγχωριανούς μας μὲ τὸ χωριό των, χωρὶς νὰ παραλείπη συγχρόνως νὰ φέρη εἰς τοὺς σκλάβους ἔφημερίδας ἀπὸ τὴν Ἐλευθέραν Πατρίδα, πρὸς παρηγορίαν καὶ διὰ νὰ μὴ χάνωσι τὰς ἐλπίδας διὰ μελλοντικὴν ἀπελευθέρωσιν. Ἀπὸ τὸν ἴδιον δρόμον ἤρχοντο εἰς τὸ χωριό τὰ θλάχικα καραβάνια μὲ σιτοφορτία ἀπὸ τὰ Καϊλάρια τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας.

Μόλις ἀφήσωμεν τὰς τελευταίας καλύβας καὶ προχωρήσωμεν ὀλίγα ἀκόμη θήματα, φθάνομεν εἰς τὴν θέσιν Μαντένια (Μαντέμ, εἶναι τουρκικὴ λέξις σημαίνουσα Ὀρυχεῖον) προχωροῦντες φθάνομεν εἰς τὸ Μικρὸ (εἰ) κόνισμα, ὅπου εὐρίσκεται τὸ Πηγαδούλι, πηγὴ μὲ χωνευτικὸ καὶ διαυγέστατο νερό. Βαδίζοντες ἀκόμη, φθάνομεν ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν εἰς τὴν θέσιν Μεγάλο (εἰ) κόνισμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐκτισμένον εἰς τοιοῦτον σημεῖον ὥστε ὁ ἐρχόμενος ἐξ ἀνατολῶν, βλέπει αὐτὸ μακρόθεν. Δύναται ἤδη νὰ θεωρηθῆ ὡς ὀλοκληρωθεὶς ὁ πέριξ τοῦ χωρίου γῦρος διότι τυχὸν συνέχεια θὰ μᾶς ὠδήγει εἰς τὴν ἀφετηρίαν μας τὸ Ντραγατίκι. Πάντως δὲν θεωρῶ ἄσκοπον νὰ προσθέσω ἐνταῦθα ὅτι ἀπὸ τὸ Κόνισμα αὐτὸ ἀρχίζει ὁ τρομερὸς Κριπιανῖνος, πραγματικὸν θάραθρον, θάθους τουλάχιστον διακοσίων μέτρων, κατερχόμενον καθέτως πρὸς τὴν ποταμιάν, κεκαλυμμένον μὲ μικρά, κατὰ τὸ πλεῖστον, δένδρα καὶ θάμνους, τελείως ἀπρόσιτος εἰς ἀνθρώπους, ἐπικίνδυνος δὲ καὶ διὰ «τὰ κασικία». Συμβαίνει πολλάκις νὰ κρε-

μασθῆ κάποιο κασικί ἀπὸ χαμόκλαδον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπαλλαγῆ μόνον του. Τί πρέπει νὰ γίνη, ἀφοῦ οὔτε ἄνθρωπος εἶναι δυνατὸν νὰ πηγαίνη εἰς αὐτό, οὔτε νὰ ἀφεθῆ ἐκεῖ ὅπου ἀσφαλῶς θὰ εὕρισκεν οἰκτρὸν ἐκ πείνης καὶ δίψης θάνατον, καθ' ἣν μάλιστα στιγμὴν μὲ τὰ σπαρακτικὰ θελάσματά του, ἐπικαλεῖται τὸν οἰκτὸν τῶν πλησίον εὐρισκομένων. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸν ἀνεχθῆ ψυχὴ ἀνθρώπου καὶ μάλιστα τῆς ὑπαίθρου, ὅστις μὲ τόσους κόπους καὶ στοργὴν τὸ ἐμεγάλωσεν ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποῦ ἐγεννήθη. Διὰ νὰ τὸ σώσουν δένουν στερεὰ ἓνα μικρὸ παιδάκι, μ' ἓνα σχοινί, τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ ὁποῖου κρατεῖ κάποιος μεγάλος, συγκρατούμενος καλῶς ἀπὸ δένδρον καὶ οὕτω μὲ κόπους καὶ κινδύνους ἀμφοτέρων, ἀπαλλάσσουν τὸ κινδυνεῦον κατοικίδιον ἀπὸ τὸ ἀγκίστρωμά του ἐκ τοῦ δένδρου τοῦ κρημνοῦ.

Ἀπὸ τὸ Μεγάλο Κόνισμα βλέπεις εἰς ἀρκετὸν διάστημα τὴν ἀγούσαν πρὸς Μακεδονίαν, φαίνεται δὲ ἐν ὄλῃ του τῆ μεγαλοπρεπείᾳ ὁ Γράμμος μας ἢ Βόϊον ὄρος, τοῦ ὁποῖου, ἐνῶ ἡ ἐπιμήκης κορυφογραμμὴ καὶ ἀρκετὸν κάτωθεν αὐτῆς εἶναι ἓνας γυμνὸς γρανίτης, αἱ ὑπώρειαι τοῦ εἶναι δασώδεις. Ἐκτὸς τῆς Σέλτσης φαίνονται ὀλίγα σπίτια τῆς Φετόκως, κτῆμα Σείχη τῆς Κόνιτσας, ἀπαλλοτριωθέν, περιβαλλόμενα πανταχόθεν ἀπὸ εὐφορώτα χωράφια, πέραν τῶν ὁποίων, πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Σαρανταπόρου, εὐρίσκεται ὁ «Τρύπιος Τόπος»

ΗΠΕΙΡΟΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 106 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ζαγορισιακή οικογένεια στο Κουμάνοβο (Σερβία). (Άρχειο Εύαγ. Πρίτσου)

Τό Γυμνάσιο Πωγωνιαίας στην Κακαβιά (1935 — Έλληνοαλβανικά σύνορα) με τους Καθηγητές Εύαγ. Πρίτσον, Μάνθον Οικονόμον. (Άρχ. Εύαγ. Πρίτσού)

Καθηγητές του Γυμνασίου Πωγωνιανής (9 Μαΐου 1936 – σε έκδρομη στο Δολό).
 Εξ αριστερών: 1) Μιλτ. Κόρδας φιλόλογος, 2) Ίωάν. Λινάρδος μαθηματικός,
 3) Κων. Σιωμόπουλος φιλόλογος (έκτελέστηκε από τους Γερμανούς), 4) Μάν-
 ος Οικονόμος, 5) Γεώργ. Στεφόπουλος φιλόλογος γυμνασιάρχης. 6) Πελοπ. Οί-
 κοναμίδης, φυσικός. Όρθιοι: 1) Ί. Δαβέτας θεολόγος, 2) Στάθ. Λαμπριδής
 φιλόλογος, 3) Εύαγ. Πρίτσος φιλόλογος, 4) Άντ. Λίβας γυμναστής..
 (Άρχειο Εύαγ. Πρίτσου)

Δάσκοντες και διδασκόμενοι του Γυμνασίου Πωγωνιανής σε έκδρομη.
 (Άρχειο Εύαγ. Πρίτσου)

ΕΝ ΜΗΝΙΑΤΙ ΚΑΙΝΩ ΚΗΑΕΥΣΑΙ ΑΠΕΘΕΤΟ.

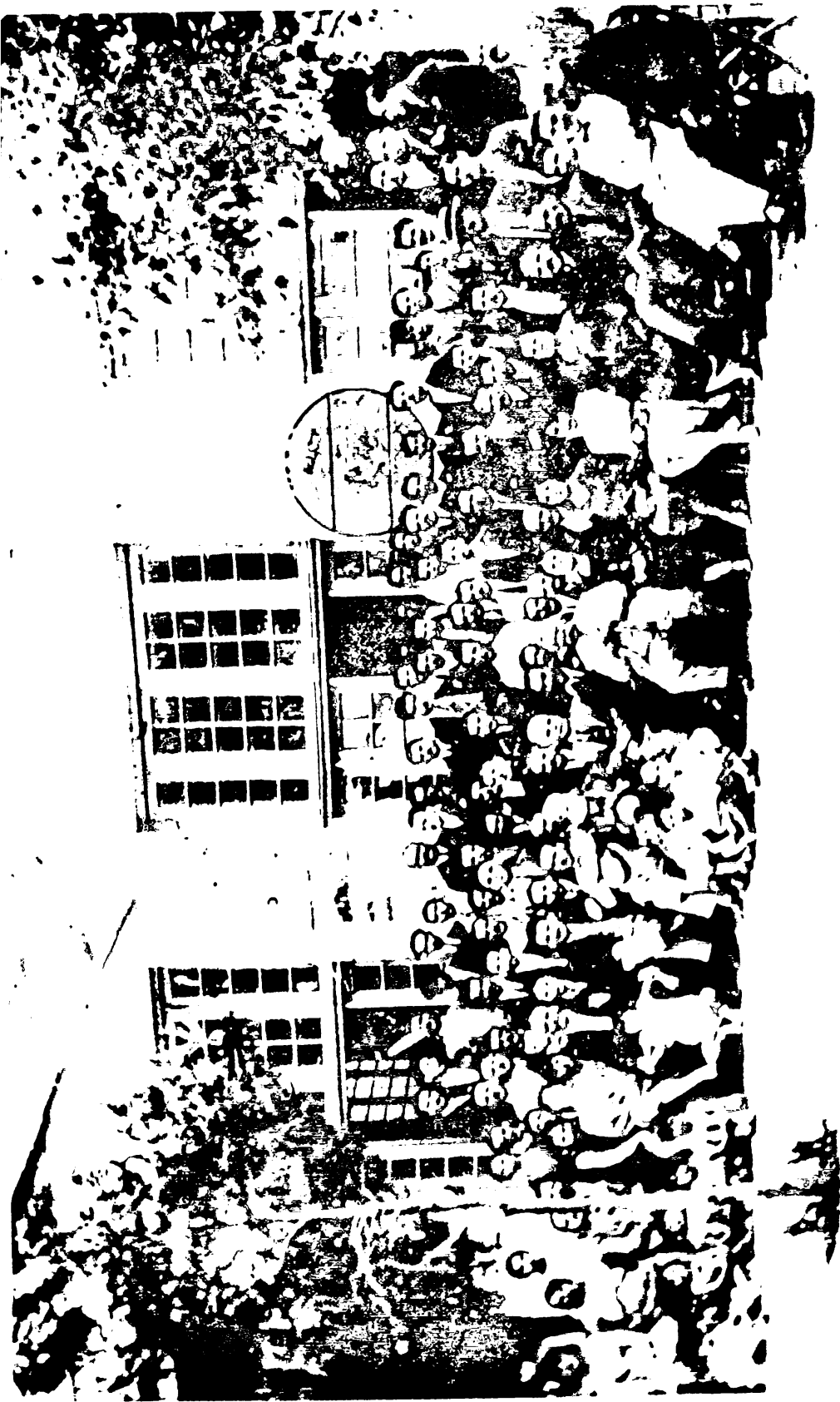
ΕΙΣ ΤΟ ΑΞΙΑΝΤΩΝ ΑΥΤΩ ΨΙΝΑ ΕΙΝΩΝΙ ΚΑΘΑΡΑΙ ΠΙΝΙΤΑΙ ΚΑΙ ΑΡΕΜΑΤΙΣ

ΑΡΧΙΕΡΕΙ ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΕΠΙΤΑΓΩΝ ΤΟΥΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ
Ο ΑΙΩΝ ΚΟΜΜΟΝΟΝΤΕΣ ΚΟΥΣΟΥΑΙ ΤΟΥ ΖΑΝΤΟΥ ΕΡΑΡΧΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΟΥ ΚΑΤΑΓΜΕΝΟΙ ΚΟΜΜΟΝΟΙ
ΕΙΣ ΑΙΩΝΑ ΕΙΡΗΝΗΝ. ΠΙΝΕ ΜΗΝΙΑΤΩΝ ΑΥΤΟΥ ΤΩΝ ΠΙΝΕΩΝ ΚΑΙ ΣΙΤΙΣΜΩΝ ΕΙΣ ΕΙΡΗΝΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ

Τὸ Β' ἔτῃαιον γεῦμα τῆς
'Αδελφότητος Δολοῦ Ἡπελίου
ἐν Γαλατσῶ Ἀθηνῶν τῷ
12 Ἰουνίου 1928

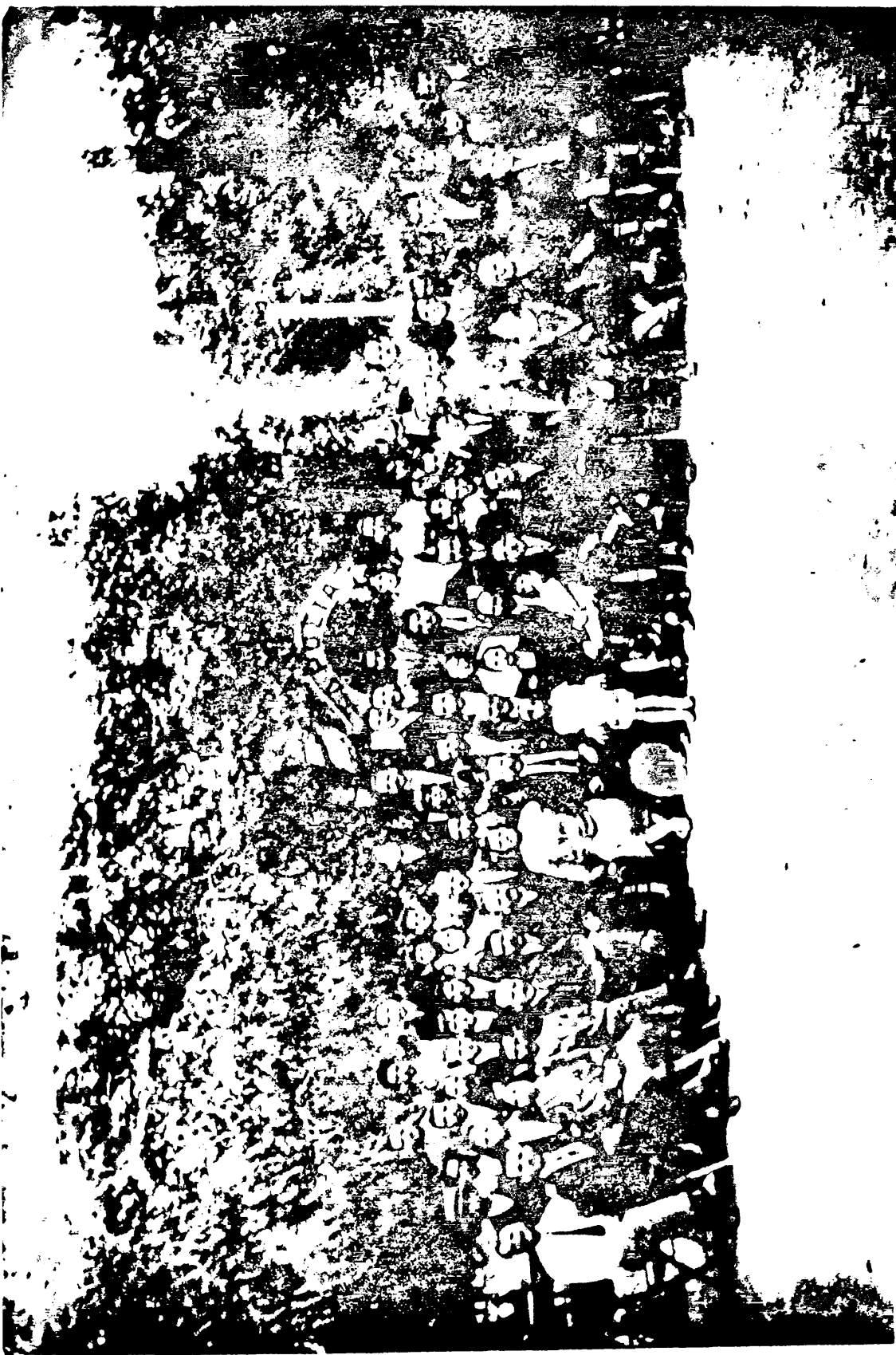
Τὸ Β' ἔτῃαιον Γεῦμα τῆς Ἀδελφότητος Δολοῦ Ἀθηνῶν σὺν Γαλατταῖς 12 Ἰουνίου 1928.
(Ἀρχεῖο Νικ. Λώλη).

Ἀδελφότης Ποντικῶν Ἀθηῶν στὸ Γαλάτσι (1929).

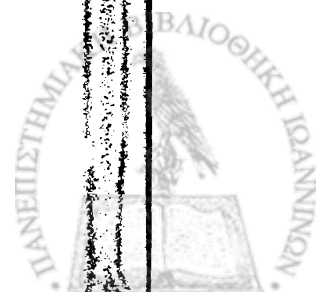
(Ἀρχεῖο Νικ. Λώλη)

·Αδελφότης Ποντικατών Ἀθηνῶν (1932).

(Ἀρχεῖο Νικ. Λώλη)

Κόρη Γηρομερίτσα πάει με τὸ «γκιούμι» γιὰ νερό.
(Ἀρχεῖο Ἀλεξ. Χ. Μαιμμπούλου)

"Αποψη Μετσόβου.

(Αρχείο Δημ. Παπαζήση)

Αποψη Μετσόβου.

(Αρχείο Δημ. Παπαζήση)

φυσική γέφυρα, σχηματισθείσα, άγνωστον πρό πόσων έτων ή αιώνων ίσως, δι' άνοίγματος διόδου άπό τά όρμητικά του ύδατα.

Ήδη κατά την ύπόσχεσίν μας, άς περιγράψωμεν τάς προετοιμασίας και τó ταξίδι διά τó Λεσκοβίκιον, την δευτέραν αύτην πατρίδα μου, τó όποϊον, ταξίδι, έπραγματοποιείτο εύθύς μετά τó Πάσχα, πρό τής έγκαταστάσεως εις τά θουνά και τές ψηλές ραχοϋλες τών ύποθαλάπóντων τούς ληστάς κτηνοτρόφων θλάχων μέ τά κοπάδια των, έκ τής τάξεως τών όποϊων, κατά μεγίστην πλειοψηφίαν, προήρχοντο οί βασιλείς τών όρέων.

Πρώτη προετοιμασία του ταξιδίου ήτο ή άπό τής προηγουμένης παρασκευή τής πίττας, ήτις πολύ πρό τής άναχωρήσεως, κοπτομένη εις κατάλληλα τεμάχια, φελιά, έτοποθετείτο εις ειδικόν έκ τενεκέ κυτίον.

Ήτοιμάζετο έπίσης τó μεσημβρινόν φαγητόν του ταξιδίου, άποτελούμενον συνήθως άπό κεφτέδες, τηγανιτά αύγά μέ άγνό σπιτίσιο θούτυρο και τυρί φέτα, έπίσης σπιτικό, τά όποϊα έτίθεντο, όλίγην ώραν πρό τής άναχωρήσεώς μας, εις

τó κλειδοπίνακον, ξύλινον έκ πυξοϋ δοχείον, άποτελούμενον άπό δύο κοϋλα, άνεξάρτητα άλλήλων τοιαϋτα, τά όποϊα έφαρμόζοντα κατά τó άνοιγμα (α και α') κλείουν έρμητικώς. Τó κλειδοπίνακον χρησιμοποιείται εύρύτατα άπό τούς γευματίζοντας εις τó ύπαιθρον, άγρότας, βοσκούς, άγροφύλακας, τα ξιδιώτας, άγωγιάτας κλπ. τόσον εις την Ήπειρον, όσον και εις την Δ. Μακεδονίαν, δυναμένην νά χαρακτηρισθῆ, ώς πρός τά ήθη και έθιμα, ώς δίδυμος άδελφή. Άφ' έσπέρας ήρχοντο πολλοί έπισκέπται. Οί έξ αύτών μή στενοί συγγενείς διά νά άποχαιρετήσωσιν, οί στενοί όμως ή διά τó πρώτον ξεπροβόδισμα, ή όσοι έξ αύτών δέν θά ήδύναντο νά έπανέλθωσιν την έπομένην, δι' ισχυρούς λόγους, διά νά άποχαιρετήσωσιν όριστικώς.

—“Ελα γυιέ μ', νά σε φ'λήσω για δέ θά μπορέσω ν'άρθω τó πρώτῃ” και συνήθως «πάρε και δυό κάχτες για νά πααίν'ς στ' στράτα μάτσ'καλ'νώτας.

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στό έπόμενον)

Βλέπε. Άλεξ. Χ. Μαμμοπούλου. Άγωγάτες και κираτζήδες. Του Τόπου μου και του Καιρού μου. Άθήνα. 1968.

‘Ως τρέμ’ ή βέργα στό νερό, τ’ άρνι στό μακελλάρη
έτσι και ή καρδιά τής νειᾶς μπροστά στό παλληκάρι.

ΑΝΑΤΟΛΗ ΣΤΗ ΒΗΣΣΑΝΗ

Τῆ νύχτα τούτη τοῦ Θερτῆ χρυσά τ' ἀστέρια λάμπουν
καί τὸ «ζωνάρι τ' οὐρανοῦ» τοὺς κόσμους περιζώνει...
Κι ἐνῶ παντοῦ στην Ἥπειρο γαλήνη βασιλεύει
καί τοῦ Θεοῦ τὰ πλάσματα βυθίζονται στὸν ὕπνο
νανουρισμένα ἀπαλά μέ τῆ φωνή τοῦ γκιώνη,
μέ γρύλους νυχτοθόρυβους καί μ' ὅλα τὰ «κιρκίδια»,
κι ἐνῶ τ' ἀστέρια τοῦ λαοῦ, τ' ἀστέρια τῶν ξωμάχων,
ἡ πούλια κι ὁ αὐγερινὸς καί τὸ ἀλετροπόδι
ψηλά - ψηλά ἔνεβαινουνε στὸν οὐρανό, τ' ἀψήλου,
πέρ' ἀπ' τῆς Πίνδου τὰ βουνά, θεόρατα, γαλάζια,
πού δείχνουν ὀλοκάθαρα τίς κορυφογραμμές τους,
κρυφά - δειλά κροκίζει πιά τὸ κόκκινο τὸ χρῶμα,
πού λίγο - λίγ' ἀπλώνεται καί πιὸ ψηλ' ἀνεβαίνει...,
ἐνῶ τ' ἀστέρι' ἀσπρίζουνε καί τὸ σκοτάδι φεύγει...
Καί τὰ παιδιὰ πού ξύπνησαν καί θόσκουν τὰ κατσίκια
κοιτάζουν στὴν ἀνατολή, πού ὄλο χρυσοτρέμει,
κορδόνι χρυσοκόκκινο καί θέλουν νὰ μαντέψουν,
πού τάχα θὰ ξεπεταχτεῖ ἡ πρώτη ἡ ἀχτίνα,
τοῦ ἡλίου, πού τὸν κρύβουνε οἱ πύργοι τῆς Ἀστράκας,
ἐκεῖ κατὰ τὸ Πάπιγκο...
Κι ἐνῶ τῶν δυτικῶν βουνῶν οἱ μύτες κοκκινίζουν
τῆς ὀμορφῆς Νεμέρτσικας καί δῶθε τῆς Σωτείας,
ἡ πρώτη ἀχτίνα σκάει πιά καί σὰ χρυσὴ σαῖτα
σαῖτεψε καί φλάμπωσε τὰ παιδικὰ τὰ μάτια...
Ξεφωνητὰ κι ἀλαλαγμοὶ γεμίζουν τὸν ἀγέρα,
ψαλμὸς τῆς παιδικῆς ψυχῆς πρὸς τὴν πανῶρια φύση.
Ὁ ἥλιος τῶρ' ὀλόλαμπρος χρυσῶν' ὄλη τὴν πλάση
καί μύριες διαμαντόπετρες ἀστράφτουν στο γρασίδι...

Θ. Κ. Δέρβος

Τὸ κυπαρίσι τὸ ψηλὸ καρπὸ ποτέ δὲν κάνει
ποιὸς ἀγαπάει περήφανη τὰ κόπια του τὰ χάνει

ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ «ΑΖΑΠΙΑΣ» (ἀναρχίας)

ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ο ΤΣΕΚΟΣ

Ὁ Τσέκος καταγόταν ἀπὸ τὴ Ζαβαλιάνη τῆς Βορείου Ἡπείρου, καὶ κατοικοῦσε στὸ Μπόρκο - μαχαλᾶ τῆς Κόνιτσας. Ἦταν Τουρκοσ, ἀλλὰ εἶχε νὰ κάνη ὄλο μὲ χριστιανούς τοῦ σκοινοῦ καὶ τοῦ παλουκιοῦ. Ἡ συνηθισμένη του παρέα ἦταν ὁ Ντίνια Χαρίσης, ὁ Κολίτσα Κακαράντζας, ὁ Κότσιο Ντάλας καὶ λοιποί. «Ὅλοι μαζί ἢ καὶ καθένας ξεχωριστά, ἄρπαζαν μανάρια, ξεμπαρμπάλευαν σπίτια, ρήμαζαν τὰ ἀμπέλια καὶ τοὺς μπαξέδες, καὶ ξαλάφρωναν τοὺς ταξιδιωτὲς ἀπὸ τὰ πορτοφόλια, ρολόγια, δαχτυλίδια καὶ ὅ,τι ἄλλο πολύτιμο εἶχαν ἀπάνω τους, στήνοντάς τους καρτέρι πέρα στὸ Γοριτσιώτικο ἢ στὰ Στενὰ τῆς Πλάκας καὶ στὴ Σιουμάρα.

Στὸ τέλος, σάν τοῦ πολυπῆραν τα μυαλὰ σέρα, ὁ Τσέκος ἔγινε ληστής. Βγῆκε στὸ κλαρί κάτω ἀπὸ τὶς ἀκόλουθες περιστάσεις:

Ἦταν στὴν Κόνιτσα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη (ἐπὶ Τουρκοκρατίας) κάποιος Λιάμπης ἀγροφύλακας ποὺ φύλαγε τὸ Κουρί, καὶ ἦταν ὀπλισμένος μὲ ἕναν ὑπέροχο κοντὸ γκρᾶ μὲ κίτρινα παμφίλια λάφυρο τοῦ ἄδοξου πολέμου τοῦ 1897. Ὁ τρελλο-Τσέκος τὸν ἔβαλε στὸ μάτι καὶ ἀποφάσισε νὰ τοῦ τὸν πάρη.

Τὸν συνάντησε λοιπὸν τὸν ἀγροφύλακα μιὰ μέρα ἀπάνω στὰ Πλατάνια, καὶ δῆθεν ἀπὸ περιέργεια. Τοῦ ζήτησε νὰ τοῦ τὸν δώσῃ νὰ τὸν ἰδῆ. Ἀνύποπτος ὁ Λιάμπης τοῦ τὸν ἔδωσε, κι' ὁ Τσέκος ἄρχισε νὰ τὸν περιεργάζεται καὶ νὰ λέη μὲ θαυμασμό:

—Ὡραῖο ὄπλο! τὸ μαρτίνι δὲν ἀξίζει τίποτα μπροστὰ σ' αὐτό· δέ μου δίνεις ὠρὲ πατριώτη νὰ ρίξω ἕνα, νὰ ἰδῶ πῶς ρίχνει;

—Κοστίζει δυὸ γρόσια τὸ φουσεκι ὠρὲ μπούρα (παλληκάρη), τοῦ ἀπάντησε ὁ ντραγάτης.

—Δυὸ, δυὸ, δῶσε μου νὰ ρίξω ἕνα, ἔκανε παρακλητικὰ ὁ παμπόνηρος Τσέκος, καὶ βγάζοντας τὰ δυὸ γρόσια τοῦ τὰ ἔδωσε.

Εὐχαριστημένος ὁ Λιάμπης ποὺ θὰ κέρδιζε ἕνα γρόσι — γιὰ τὸ κάθε φυσίγγι τοῦ κόστιζε μόνον ἕνα — ἔβγαλε ἕνα καὶ τοῦ τὸ ἔδωσε.

Ὁ Τσέκος τὸ ἄρπαξε, τὸ πέρασε στὴ θάλαμη τοῦ ὄπλου, καὶ ὀπισθοχωρώντας λίγα βήματα τὸ γύρισε καὶ σημάδεψε κατάστηθα μ' αὐτὸ τὸν κατάπληκτο ἰδιοκτήτη του.

—Γλήγορα, ρίξε κάτω τὴν ἀρμαθιά μὲ τὰ φουσεκία καὶ χάσου ἀπὸ μπροστὰ μου, ἂν ἀγαπᾶς τὴ ζωὴ σου, τὸν πρόσταξε.

—Ἀμάν ὦρ' ἀδερφέ! Τί μου κάνεις;

—Δὲν ἔχει ἀμάν καὶ ξαμάν, κάμε

γρήγορα ὅτι σοῦ λέω γιατί τραβῶ τὴ σκανδάλη, ἔκανε ἄγρια ὁ Τσέκος.

Θέλοντας καὶ μὴ ὁ φτωχὸς Λιάμπης ὑπάκουσε, καὶ ἀπὸ τὴν ντροπὴ του οὔτε σταμάτησε στὴν Κόνιτσα, ἔφυγε νύχτα καὶ σκοτάδι γιὰ τὴν πατρίδα του, τὴ Λιαμπουριά.

Ὅπλισμένος τώρα ὁ Τσέκος μὲ τὸν πολῦτιμο αὐτὸν γκρᾶ, δὲν ξαναγύρισε πιά στὸ σπίτι του, πῆρε τὰ βουνά. Βρισκόταν πλέον στὸ στοιχεῖο του.

Σὲ πέντ' ἔξη μέρες, μὴ ἔχοντας τίποτε καλλίτερο ἢ χειρότερο νὰ κά

νει, ἔρχεται ἀπάνω στὸν Ἀηλιᾶ τῆς Κόνιτσας, ρίχνει δυὸ - τρεῖς τουφεκιές στὸν ἀέρα, καὶ κατόπι βάζει φωτιά στὸ δάσος. Καὶ ἐνῶ οἱ τουρκελικὲς ἀρχές καὶ ὁ κόσμος καὶ ὁ στρατὸς ἔτρεχαν νὰ τὴ σθῆσουν, σκαλώνει πέρα στὴν Ἀγία Βαρβάρα στὸ Κάστρο, καὶ βάζει κι' ἐκεῖ δεύτερη φωτιά ἀναστατώνοντας ὀλόκληρη τὴν Κόνιτσα.

Κατόπι χάθηκε καὶ δὲν ξαναφάνηκε. Ἐντάχθηκε σὲ κάποια Ἀλβανικὴ ληστοσυμμορία καὶ ἔκανε πολλοὺς καὶ τρελλοὺς ἄθλους. Στὸ τέλος τὸν σκοτώσαν οἱ σύντροφοὶ του ἀπὸ ἀντιζηλία.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ

Ο ΛΙΟΒΑΣ

Οἱ παλιότεροι βᾶχουν ἀκούσει γι' αὐτόν. Ἦταν ἓνα ἀρκετὰ μεγάλο τσουκάλι, νταβάς, πού εἶχαν οἱ ὅπου τῆς γῆς Ἡπειρώτες φουρνάρει, ὅπου ἔρχονταν πούρουρι μεζέδες ἀπὸ τὰ ψηστακὰ τῆς πελατείας, πού πηγαίνουν στὸ φούρνο. Ἔτσι ἀπὸ τὴν ποικιλία τοῦ «λιόβα» ἐτρέφετο ὄχι μόνον ὁ φούρναρης, ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκογένεια, πού δούλευε συνήθως μαζί του, ἀκόμα καὶ τὸ προσωπικὸ τοῦ φούρνου.

Ὁ «λιόβας» μάλιστα ἐτροφοδοτεῖτο ἀπὸ τὴν πίσω μπούκα τοῦ φούρνου, καὶ ὄχι ἀπὸ τὴ μπροστινὴ γιὰ νὰ μὴ βλέπουν φυσικὰ οἱ πελάτες.

Ζοῦσε στὰ Γιάννινα ὁ περίφημος χειρουργὸς ἰατρός Ρέκας, πού καθόταν στὰ Γάλατα καὶ ἐξυπηρετιόταν ἀπὸ τὸν φούρναρη Θανάση. Θανάσης καὶ Θανάσινα

ἔαφριζαν τοὺς νταβάδες καὶ μάλιστα τοὺς ἐκλεκτοὺς νταβάδες, πού ἔστειλε ὁ Ρέκας γιὰ ψήσιμο.

Παράπονα ὁ Ρέκας. Διαμαρτυρίες τοῦ Θανάση γιὰ τὴν ἀθωότητά του καὶ τὸ βολι συνεχιζόταν. Πού νὰ στείλει ὁ Ρέκας; Ὁ ἄλλος φούρνος ἦταν μακριά. Ἀπεφάσισε νὰ δώσει τὸ μάθημα στὸν ἀσύγγνωστο φούρναρη.

Ἐνας νησιώτης πελάτης τοῦ γιατροῦ τοῦ ἔστειλε δυὸ λαχταριστὰ γλυκύτατα ψάρια τῆς λίμνης τὰ γνωστὰ μ α ρ ῖ τ σ ι α.

Τὰ ἔκοψε φέτες ἢ γυναίκα τοῦ γιατροῦ καὶ μὲ ἄφθονα μυρουδικὰ καὶ μὲ μπόλινο ρετσινόλαδο ἔστειλε τὸ νταβά στὸ φούρνο. Ἡ Θανάσινα ἐπανέλαβε τὸ ἔαφρισμα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ πιᾶσει ἀκατάχατο τσερλιὸ ὅλη τὴ φουρναροοικογένεια, πού νυχτατικὰ ἀναγκάστηκε νὰ ζητήσῃ τὴ γατρικὴ βοήθεια τοῦ Ρέκα.

Ἀπὸ τότε κόπηκε τὸ ἔαφρισμα ἀπὸ τοὺς ξένους νταβάδες.

ΣΠΥΡΟΣ ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ

Πενήντα πέντε χρόνια από τὸ θάνατό του (1930)

† Τοῦ ΧΡ. ΚΑΙΣΑΡΗ

Στὸν «Ἐθνικὸ Κήρυκα» τῆς Νέας Ὑ-
όρκης τοῦ Ἰουλίου 1930 ἐγράφετο ἀπὸ τὸν
Θεσπρωτὸ Χρ. Καίσαρη μόνιμο Ἀνταπο-
κριτὴ τῶν Ἑλληνικῶν Ἐφημερίδων στὸ
Λονδίνο ἡ ἀκόλουθη νεκρολογία γιὰ τὸν
Ἀρχηγὸ τῆς Χειμάρρας, τὸν ἀλύγιστο
Σπύρο Σπυρομίλιο:

Ὁ θάνατος τοῦ Σπυρομίλιου, τοῦ γνω-
στοῦ ὑπὸ τὸν ἐπάξιον τίτλον «Ἀρχηγοῦ
τῆς Χειμάρρας», στερεῖ ὄχι μόνον τὴν Ἡ-
πειρον, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἑλληνισμόν ὀλο-
κλήρον μᾶς ἐξαιρετικῆς φυσιογνωμίας.
Ὁ Σπυρομίλιος εἶχεν ἐν συνδυασμῷ τὰ
προτερήματα Ὀμηρικῶ ἥρωος, γεννημέ-
νου νὰ εἶναι «ἀρχηγός» καὶ ταυτοχρόνως
μῆαν ἀγαθοποιὸν καὶ ἠθοπλαστικὴν δύ-
ναμιν ἀπαράμιλλον. Διέπρεπεν ἐν πολέ-
μῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ. Παντοῦ ὅπου ἐμύριζε
μπαροῦτι ὁ Σπυρομίλιος εἰς τὴν πρώτην
γραμμὴν, εἰς τοὺς πρὸ τοῦ 1912 ἀτυχεῖς
πολέμους μας, εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶ-
να εἰς τοὺς Ἡπειρωτικὸς ἀγῶνας, ἀπο-
κομίσας ἐξ αὐτῶν τραύματα καὶ τὰ ἐπα-
κόλουθα τῶν κακουχιῶν, αἱ ὅποια τὸν
ἔφεραν πρόωρα, σχετικῶς, εἰς τὸν τάφον.
Ἐν εἰρήνῃ δέ, περιβεβλημένος τὴν ἀντι-
παθητικὴν στολήν τοῦ «σταυρωτῆ» ὡς
Μοίραρχος, ἄφησε παντοῦ ἀνεξάλειπτους
ἀναμνήσεις λατρείας καὶ ἀγάπης, ὄχι ὡς
διώκτης τῶν κακοποιῶν, ἀλλ' ὡς ἠθοπλά-
στης, ὡς ἀγαθοποιὸς δύναμις, μετατρέ-
πων τοὺς κακοποιούς εἰς καλοὺς πολίτας

διὰ τῆς σαγινευτικῶς παραινετικῆς πει-
θοῦς, διὰ τοῦ παραδείγματός του, τῆς ἀ-
κτινοδόλου καλωσύνης καὶ ἀρετῆς. Ὁ
Σπυρομίλιος ὡς Μοίραρχος, εἶχε κατὰ τοῦ
πολιτισμένου Ἑγγύλου «ἀντιμινιστραίτητορ»,
αὐτὸς ὁ μὴ πατήσας τὸν πόδα του εἰς ξέ-
νην γῆν, παρὰ μόνον εἰς τὰ τελευταῖα του
χρόνια, πού ἦλθεν αὐτὸς ὁ κ λ η τ ο ε
εἰς τὴν Διάσκεψιν τῆς Εἰρήνης, διὰ νὰ
ὑποστηρίξῃ τὰ δίκαια τῆς Χειμάρρας.

Τὸν ἐγνωρίσαμεν τὸν «ἀρχηγόν» εἰς
τὰ τελευταῖα χρόνια, κατὰ τὴν διάσκεψιν
τῆς εἰρήνης, ἀλλ' εἶχομεν τὸ εὐτύχημα
καὶ τὸ προνόμιον νὰ τοῦ ἐμπνεύσωμεν ἀ-
πόλυτον ἐμπιστοσύνην καὶ καταδεκτικὴν
ἀγάπην καὶ ἐπὶ πολλοὺς δὲ μῆνας ἡμεῖθα
ἀχώριστοι, μᾶς ἐδόθη δ' οὕτως εὐκαιρία
νὰ τὸν θαυμάσωμεν καὶ νὰ τὸν μελετή-
σωμεν κατὰ βάθος. Εἶχεν ὅλα τὰ χαρί-
σματα ἥρωος καὶ θαυματοχάστου ταυτο-
χρόνως Ἑλληνοῦ. Ἐπαγωγότατος εἰς τὴν
συνσμίαν ἀπέφυγε μετριοφρόνως νὰ ὑ-
μιλήσῃ περὶ ἑαυτοῦ καὶ ἐστενοχωρεῖτο, ὅ-
ταν τὰ περιστατικὰ τὸν ἠνάγκαζον νὰ εἰ-
πῆ κατὰ ἐν παρόδῳ περὶ ἑαυτοῦ. Εἰς τὴν
Διάσκεψιν τῆς εἰρήνης ἦλθεν αὐτόκλητος.
Ἡ «κλίμα» τοῦ Βενιζέλου, — ὅστις προ-
σωπικῶς ἐξετίμα καὶ ἐυνεδέετο μὲ ἀδελ-
φικὴν φιλίαν μαζύ του — τὸν εἶχεν ἀπο-
κλείσει, ἢ δὲ ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ἡπερου
περιελάμβανε καὶ ἕνα φανατικώτατον βα-
σιλικόν, προσωπικὸν ἐχθρὸν ἢ μᾶλλον πο-

λιτικόν αντίπαλον τοῦ Σπυρομίλιου εἰς τὴν Βόρειον Ἡπειρον. Καὶ ἐξεκίνησεν ὁ Ἀρχηγὸς μένεα πνέων κατὰ τῆς κλίμας καὶ ἦλθεν ἐξ ἰδίων του εἰς τὸ Παρίσι, παραλαβὼν καὶ τὸν νῦν Νομάρχην ἐκ Πρεμετῆς, διχηγὸρον κ. Γόσχαν.

Εἰς τὸ Παρίσι εὑρήκε καὶ τὸν ἐκ Κορυτσᾶς κ. Ἀδαμιδῆν, κατεστρώθη δὲ κάποιον πρόγραμμα ἐνεργείας ὑπὲρ τῆς Βορείου Ἡπείρου. Ἄλλ' ἔπρεπε πρῶτα νὰ διαρραγῆ ὁ ἴστος τῆς κλίμας τοῦ ξενοδοχείου «Μερσεντές» ὅπου ἔμενον ἡ Ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεία. Καὶ ὁ Σπυρομίλιος ἀνέλαβε τὸ ἔργον τοῦτο ἐν ἀμέσῳ συνεννοήσει μὲ τὸν Βενιζέλον. Ἐσυγκατοικούσαμε μὲ τὸν Ἀρχηγὸν καὶ τοὺς ἄλλους Ἡπειρώτας εἰς τὸ αὐτὸ ξενοδοχεῖον, τὸ «Γκράντ Ὀτέλ», κατὰ σύμπτωσιν, καὶ δι-αρκῶς ἤμεθα μαζύ. Ἐνα πρωτὶ βλέπομεν τὸν Σπυρομίλιον συλλογισμένον, μονάχον, εἰς μίαν γωνίαν τῶν προθαλάμων τοῦ Βουλευαρχικοῦ ξενοδοχείου.

— Τί τρέχει, Ἀρχηγέ, κάτι συλλογισμένος;

— Ἀφῆρέ με, Χρῆστο, θὰ σοῦ πῶ ἀργότερα.

Μετ' ὀλίγον, διαγγελεὺς ἀπὸ τὸ «Μερσεντές» ἔρχεται μὲ γράμμα τοῦ Βενιζέλου καὶ ὁ Ἀρχηγὸς φεύγει ἀμέσως. Περὶ τὸ μεσημέρι ἐνεφανίσθη ὁ Ἀρχηγὸς γελαστός καὶ ἀκτινοβολῶν.

— Πᾶμε, Χρῆστο, νὰ φάμε οἱ δύο μας καὶ νὰ σοῦ τὰ πῶ.

Καὶ μᾶς διηγήθη τὰ ἐξῆς:

— Ἐγραψα στὸν κ. Πρόεδρο ἕνα πολὺ ἄσχημο γράμμα. Μ' ἐπνιξε τὸ δίκηρο... Τοῦ ἔγραψα πῶς ὁ ὑπουργὸς του εἶναι «ἄτιμος» καὶ δὲν ἐχειρίσθη καλὰ τὸ Ἡπειρωτικὸ ζήτημα.

— Τί λές, Ἀρχηγέ, καὶ τί συνέδη;

— Ὁ Πρόεδρος μ' ἐπροσκάλεσε ἀμέ-

σως. Ἐπῆγα καὶ τὸν εὑρήκα νὰ περιμένη μαζύ μὲ τὸν ὑπουργὸ κ. Πολίτην. Μοῦ λέγει: «Καλῶς τὸν Ἀρχηγό. Ἐδῶ ἔχω καὶ τὸν κ. ὑπουργόν καὶ θὰ ἰδῶ πῶς ἔχει δίκηρο». Ἐγὼ τοῦ εἶπα: «Κύριε Πρόεδρε, ἐγὼ εἶμαι παλληκάρη, καὶ ἂν ἰδῶ πῶς ἔχω ἄδικο, θὰ ζητήσω συγχώρησιν ἀπὸ τὸν κ. ὑπουργό». Καὶ ἄρχισα νὰ διηγοῦμαι τὰ καταντήματα τοῦ Ἡπειρωτικοῦ ζητήματος. Καὶ εἶπα ὅτι ἔφερον ὡς γραμματεῖα τῆς Ἡπειρωτικῆς ἀντιπροσωπείας ἕναν φανατικὸν βασιλικόν, ὁ ὁποῖος βρίζει ὄλην τὴν ἡμέραν αὐτὸν τὸν κ. Βενιζέλον. «Ὁταν ὁ κ. Πολίτης ἤκουσε τοῦτο εἶπεν: «Λυποῦμαι κ. Ἀρχηγέ, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ξέρω τὰ πρόσωπα, δὲν κάνω πολιτικὴν». Ἐγὼ τοῦ εἶπα: «Ἀφοῦ δὲν κάνετε πολιτικὴν κ. ὑπουργέ νὰ καθήστε στὸ σπίτι σας καὶ νὰ μὴν κάνετε τὸν ὑπουργόν». Ὁ Βενιζέλος διέκοψεν: «Ἐχει δίκηρο ὁ ἀρχηγός. Πῶς γίνονται αὐτὰ τὰ πράγματα. Νὰ διορθωθοῦν ἀμέσως». Ὁ κ. Πολίτης μὲ ἐζήτησε ἰσχυγνώμη καὶ ὁ βασιλικὸς γραμματεὺς τῆς ἀντιπροσωπείας ἀπελύθη ἀμέσως. Ὁ Βενιζέλος μὲ εἶπεν ὅτι: «θὰ εἶμαι ἐγὼ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Βορείου Ἡπείρου εἰς τὴν Διάσκεψιν».

Καὶ ἔτσι ὁ Ἀρχηγὸς ἐν προσωπικῇ μὲ τὸν Βενιζέλον ἰσυνεννοήσει διέρρηξε τὴν «κλίμα». Ἐκτοτε ὁ Σπυρομίλιος ἐνήργει ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ τὰς ὁδηγίας τοῦ Βενιζέλου ἐν τῇ διασκέψει τῆς εἰρήνης, εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι, ὅταν ὁ Βενιζέλος ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς Συνθήκης τῶν Σεβρῶν — καὶ μετὰ τὴν δολοφονικὴν ἀπόπειραν — καὶ ὠμίλει πρὸς τὰ πλῆθη τῶν Ἀθηνῶν, ἔχων παρὰ τὸ πλευρόν του ἀκτινοβολοῦντα τὸν Σπυρομίλιον, εἶχεν εἰπῆ:

— Σὰς ἔφερα ἐλευθέραν καὶ τὴν Βορειον Ἡπειρον καὶ τὴν Χειμάρραν καὶ ἔ-

Ἡπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση

◆ Γράφομε καὶ μᾶς γράφουν

◆ Στέλλομε καὶ μᾶς στέλλουν

Θεσσαλονίκη 6.7.85

Ἀγαπητέ μου κ. Μαυμιόπουλε,

Ἦρα μὲ χαρὰ τὸ νεώτερο τεύχος — εἰς διπλοῦν — τοῦ Δελτίου καὶ εὐχαριστῶ θερμά. Τὸ «Ἀφιέρωμα» σὲ μένα, μὲ συγκίνησε βαθύτατα. Ἡ συνέχεια τῆς ἀνεπαλάμπτης ἐκδήλωσης τῆς 3ης Ἀπριλίου, ἀποτυπώνεται καὶ στὸ Δελτίο, νὰ μείνει. Καὶ τὸ θαῦμα αὐτὸ δημιουργήθηκε ἀπὸ ἓνα ἐκλεκτὸ Τρίπτυχο. Ὁ δικός σας ἀκρατος Ἡπειρωτισμὸς καὶ ἡ καλωσύνη, ἡ ὕμνητικὴ, φτερωτὴ πέννα τῆς κ. Παπαδημητρίου, καὶ ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη τῆς Φρόσως μας. Ἐκφράζω, σὲ ὅλους τῆ συγκίνησή μου.

Ἐνδιαφέρουσα, ὅπως πάντα ὅλη ἡ ὕλη

τοῦ τεύχους. Καὶ πάντα ὅλα ἔχουν κατὰ τὸ ζωντανὸ καὶ τὸ ζεστό. Φυσᾶτε σεῖς πάντα τὴν πνοή σας.

Ἡ στολὴ ποῦ φερῶ στὴ φωτογραφία, δὲν εἶναι Ζαγορίου, ἀλλὰ Ζίτσας, ἡ καλὴ, καθὼς τὴ λένε.

Μὲ τὴν εὐκαιρία σᾶς στέλλω καὶ κατὰ καὶ ὅταν ἔχετε χῶρο τὸ δημοσιεύετε. Σκοπὸς καὶ ἐπιθυμία μου ἦταν νὰ κάνω γνωστὸ τὸ ἀνέκδοτο, ὅπως τὸ ἄκουσα ἀπὸ τὸν ἀείμνηστο καθηγητὴ Πέτρο Κόκορο.

Σᾶς εὐχομαι καλὸ καλοκαίρι.

Μ' ἀγάπη

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ

Υ.Γ.: Τὸ «Γενικὸ Εὐρετήριο» πολύτιμο. Συγχαρητήρια.

τσι ἐγλύτωσα ἀπὸ τὸν ἀγαπητὸν Ἀρχηγὸν Σπυρομίλιον.

Φεῦ! Τὸ μέγα ἐκεῖνο ἔργον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος μὲ τ' Ἀκροκεραύνια ὡς προπύργιον κατὰ τῶν ἀπὸ βορρᾶ ἐχθρῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατερρίφθη καὶ συμπαρεσύρθη εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Μικρασίας, ὁ δὲ Σπυρομίλιος, ἐρείπιον ἐκ τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν κακουχιῶν, μού ἔγραψε περιλύπως: «Ἐπειτα ἀπὸ 40 χρόνια ἀγώνων καὶ ἀγωνίας ἐκατάντησα, Χρῆστο, νὰ μὴ ξέρω τί εἶμαι: Ἑλλήν ἢ Ἀλβανός...».

—Χρῆστο, οἱ μέρες μου εἶναι μετρημέ-

νες. Ἡ πληγὴ τοῦ ποδιοῦ μου ἔφερον γενικὴν κατάπτωσην. Οἱ ταλαιπωρίαι καὶ οἱ ψυχικοὶ πόνοι μὲ κατέβαλαν. Θὰ πεθάνω μαραχμένος ποῦ βλέπω τὴν Χειμάρραν Ἀρβανίτικη.

Ἠρσοπαθήσαμεν νὰ τοῦ ἐμπνεύσωμεν αἰσιοδοξίαν, ἀλλὰ προφανῶς, τὸ ἥρωϊκὸν ἐκεῖνο κορμὶ εἶχε καμφοῦ καὶ ἡ ἀλύγιστη κορμοστασιά ποῦ φαίνεται εἰς παλαιὰς φωτογραφίας του εἶχεν ἐξαφανισθῆ. Μονάχα τὰ μάτια του διετήρουν μίαν ἀέτιον διαπεραστικότητα, παρμένην ἀπὸ τὰ ἄγρια θούνα τῆς ἥρωϊκῆς του πατρίδος.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΙΣΑΡΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

Πολλές φορές άνθρωποι του μόχθου και της βιασύνης, κινούμενοι από κάποιο κρυφό ταλέντο έχουν το θάρρος σε κάποια περίοδο της ζωής τους, να πηδήσουν στο χώρο της Τέχνης και των Γραμμικών κάνοντας την εμφάνισή τους με έργο έντυπωσιακό.

Μια τέτοια περίπτωση είναι του Γιώργου Κούνδουρου από την Πόδλα, του επιτυχημένου στην Αθήνα επιχειρηματία, που μετά από μακροχρόνια θήτευση στον επαγγελματικό χώρο, με τα «ΑΛΛΟΤΙΝΑ ΚΙ ΑΞΕΧΑΣΤΑ» πήδησε στο λογοτεχνικό.

Το βιβλίο του ανήκει στα ήθογραφικά - λαογραφικά και παρουσιάζει με ζωντάνια, απλότητα και χάρη και με άτοφια την ιδιομορφία της λαϊκής διαλέκτου της περιοχής, εικόνες και καταστάσεις από γεγονότα και συμβάντα του παρελθόντος, ώστε το περιεχόμενο του βιβλίου να είναι απόλυτα έναρμονισμένο με τον τίτλο του.

Αλλοτινά κι αξέχαστα είναι πραγματικά τα όσα γράφει ο Κούνδουρος, γι' αυτό και αποτελούν προσφορά στη λαογραφική βιβλιογραφία της περιοχής.

Ο Κούνδουρος έφυγε μικρός από την Πόδλα σ' αναζήτηση τύχης. Φεύγοντας όμως, μαζί με τα βιώματα και τις καταβολές, της γιομάτης φτώχια, μιζέρια, προλήψεις, προκαταλήψεις έποχης του, κουτάλησε και την παθολογική αγάπη για το χωριό του, ή όποια και τον οδήγησε να καταγράψει τις μνήμες του σε βιβλίο.

Με ανύποπτα και σατιρική διάθεση

στο εισαγωγικό του ποίημα δίνει την εικόνα των κινήτρων του και με ειλικρίνεια και μετριοφροσύνη προδιαθέτει τον αναγνώστη.

Τώρα που ο ήλιος κατηφόρησε
και πάει να βασιλέψει:

Τώρα που η μέρα σώνεται
και πάει να νυχτώσει.

Τώρα μεύρθε μελλούμενα
να γράψω αυτά που γράφω.

Ή Πόδλα μου τά γυρεύε
κι' ή Πόδλα τά γυρεύει!

Και μου 'πε: κάτσε γράψε τα,
κάτσε μολόγησέ τα.

Αυτά που άκουγες μικρός,
κι αυτά που μολογιόνταν.

Γράψ' τα με άσημόπενα,
με μάλαμα γραμμένα

Βάλε μανούτσια και πλουμιά,
κι απ' όλα τά σπολίδια.

Βάλε και τ' άρματα χρυσά,
που πρέπουνε έμένα.

Δίχως αυτά έγω δε ζώ,
ούτε τ' άψήλου πάω!

Κι έγω κατόπι έκατσα
και κάθομαι και γράφω.

Χατήρι δέν της γάλασα,
έκαμα της καρδιάς μου.

Και τό κεφάλι ζιούπισα,
και σφίγγω τό μυαλό μου.

Και ζιούπα - ζιούπα έδγαλα
αυτό το μαυροζούμι.

Τώρα τί σόϊ είν' αυτό,
κι αν είναι για μολόϊ.

Έσεϊς θα το λογιάσετε,
και θάλτε το να κάτσει
στην πιό μικρή τήν τάξη.

Το βιβλίο σου κ. Κούνδουρε, είναι άφτια
σίδωτο, άγνό και άμέλυντο όπως όγῆκε
άπό τα φυλλοκάρδια σου, γι' αυτό και ά-
ποτελεί προσιφορά στη διατήρηση της πα-
ράδοσης.

Το βιβλίο σου είναι δημιούργημα της
άγάπης σου προς τήν Πόδλα και σου ά-
ξίζουν συγχαρητήρια.

Συγχαρητήρια όμως άνήκουν και στην
Ήπειρωτική Έταιρεία Άθηνών που ά-
νέλαβε τήν έκδοσή του, καθώς και στον
Πρόεδρο αυτής κ. Άλέξη Μαμμόπουλο,
που έκανε τήν προλόγησή του δίνοντας
έτσι, με το κύρος της μακροχρόνιας θη-
τείας του στα Γράμματα και τήν ξεχωρι-
στή άξία του βιβλίου σας.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΡΡΑΣ

(Άπό τή «Θεσπρωτική» Ήγουμε-
νίτσας).

Θεσσαλονίκη 22.5.85

Άγαπητέ μου κ. Παπαθεοδώρου,

Σας ευχαριστώ και πάλι για τήν προ-
σφορά του νέου πολυσέλιμου έργου σας
«Ο Αύτονομαχός Άγώνας της Βορείου
Ήπειρου 1914», και σας έκφράζω μαζί

με τα όλόψυχα συγχαρητήρια, και τή συγ-
κίνησή μου σαν Ήπειρώτισσα.

Έργο ιστορικής αλήθειας, Έθνικής συ-
νειδής Ήπειρωτικού χρέους.

Μέσα άπό τα τόσα ντοκουμέντα και τήν
αύθεντική εξιστόρηση τόσων στοιχείων,
γεγονότων, ονομάτων κ.π.ά. προβάλλεται
και φωτίζεται το θέμα «Βόρειος Ήπει-
ρος» ανάγλυφα.

Σεις είσθε αύθεντία στα ιστορικά της
Ήπείρου, που αναλώσατε τή ζωή σας,
στην έρευνα και στη μελέτη τους.

Αυτό το θαύμασαν και όσοι παρηκολού-
θησαν τή βαθυστόχαστη όμιλία σας στην
Ήπειρωτική Έστία, για για τήν όποία
σας συγχαίρω ξανά.

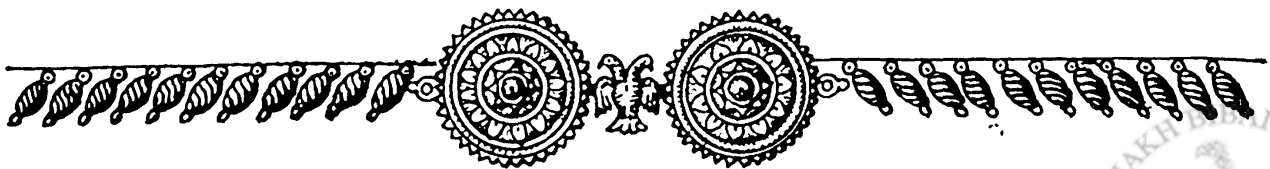
Πιστεύω να δημοσιευθεί στο περιοδικό
«Ήπειρος» που εκδίδει η Έστία, για να
διαβάσει άπό πολλούς.

Είδα στο βιβλίο — σελ. 45 — και τήν
εικόνα του Πατροκοσμᾶ. Είναι αυτή που
σώζεται στον Άγιο Νικόλαο της Ζίτσας.
Άντιγραφή «διά χειρός Φωτίου Κόντο-
γλου». Τόν είχε ζωγραφίσει έκ του φυσι-
κού ένας μοναχός το 1776, που πήγε στη
Ζίτσα κι' έχτισε το Διδασκαλείο. Άκόμη
εκαίνει η περιοχή, ο «μαγαλάς», λέγεται
«Δασκαλειό». Έκει είναι και το πατρικό
μου σπίτι.

Με τήν εύκαιρία έσωκλείω κι' ένα ποι-
ημα, για τήν ανεπανάληπτη Άγια Μορ-
φή του.

Φιλικώτατα

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
 "Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία", ἐκπίπτουν
 στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
 τος.

ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ

ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Με βραθεῖα συγκίνηση συντάσσομε αὐ-
 τοὺς τοὺς πίνακες εἰσφορῶν. Εἶναι τὸ ἑ-
 ξυγόνον τῆς Ἐταιρείας. Εἶναι τὰ φτερά
 τῆς. Κοινωνηλὲς Πνευματικὸν Ἰδρυμα ἢ
 Ἐταιρεία. Δημόσια ἢ διαχειρίσῃ τῆς σὲ
 ὑάλινη σφαῖρα «περιστρεφομένη καὶ παν-
 ταχόθεν ὁρατὴ». Δὲν πληρώνει οὔτε μο-
 νόλεπτο ἢ Ἐταιρεία σὲ μισθοὺς καὶ ἀ-
 μοιβὰς καὶ ἔχει ἐλαχιστοποιήσει τὰ διοι-
 κητικὰ τῆς ἐξοδα, ἀφοῦ τὸ Δ. Συμβούλιον
 μὲ ἐφημερία σὲ ἐθελοντικὴ βάση διεξά-
 γει τὴ διοικητικὴ ὑπηρεσία.

Δὲν ἔχει «Χρεώστες» ἢ Ἐταιρεία. Δὲν
 ἔχει «Πιστωτές». Κανενὸς τὴν πόρτα δὲν
 ἐθρόντησε. Δὲν κρατεῖ λογαριασμοὺς «Ὁ-
 φειλετῶν». Ὅ,τι προσφέρεται εἶναι αὐτο-
 προαίρετο καὶ καλοδεχόμενον. Τὸ ραβδί
 τοῦ διακονήσῃ, ὅταν ὑπηρετεῖ κοινωνη-
 λεῖς σκοποὺς γίνεται στὰ χέρια τοῦ Διοι-
 κητικοῦ Συμβουλίου ἡγεμονικὸν Σκήπτρον.

Κρίκοι τῆς ἀλυσίδας τῆς ἀγάπης αὐ-
 τὸν τὸν μῆνα εἶναι οἱ:

Ὁ κ. Κώστας Γκούνης γιὰ τὸ Δελτίον	1500
Ὁ κ. Θωμᾶς Λιάφης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Ἐμ. Παπαδόπουλου γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	2000
Ὁ Εὐρυτᾶν συγγραφέας, φίλος τῆς	

Ἐταιρείας καὶ Δημοσθ. Γούλας γιὰ τὸ Δελτίον	500
Ἡ κυρία Καλλιόπη Ταμπάκη ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Γεώργιος Παπᾶς ὁμοίως	1000
Ἡ κυρία Ἀγγελικὴ Οἰκονομοπού- λου ὁμοίως	500
Ὁ κ. Κων. Κυρζίδης ὁμοίως	500
Ὁ κ. Ἀνδρ. Σερμπῆς ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Νικήτας Λυμπερόπουλος, Σ)φος γιὰ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας	2000
Ὁ κ. Θεοχάρης Καπέλος γιὰ τὸ Δελτίον	1000
Ὁ κ. Σπύρος Σπύρου ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Νικόλ. Ρεμπέλης ὁμοίως	500
Ὁ κ. Βασ. Τζουμπῆς ὁμοίως	500
Ὁ κ. Δημ. Μακρῆς ὁμοίως	1200
Ὁ συγγραφέας - Καθηγητὴς καὶ Ἀρσένης Γεροντικὸς γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας	1000
Ὁ κ. Ἰωάννης Παπαγιαννόπου- λος γιὰ τὸ Δελτίον	1000
Ὁ κ. Ἐπαμ. Βαδύλης ὁμοίως	500
Ὁ κ. Βασίλ. Τσόδουλος γιὰ τὸ Δελτίον, τὸ ἐσόδιον 50 μάρκων	2139
Ὁ κ. Ἰωάν. Λεοντίδης γιὰ τὸ Δελτίον	1000
Ὁ φίλόλογος καὶ Παν. Χωρῆκης ὁ- μοίως	500
Ὁ Σύλλογος Ἡπειρωτῶν Κοριν- θίας ὁμοίως	500
Ἡ κυρία Λιούμπα Μαντέλου γιὰ τὸ Δελτίον	500
Ὁ κ. Δημ. Χρυσόβυστος γιὰ τὸ Δελτίον	500
Ὁ κ. Γεώργ. Κούνδουρος «δὲ» ἐνί- σχυσιν τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας	1000

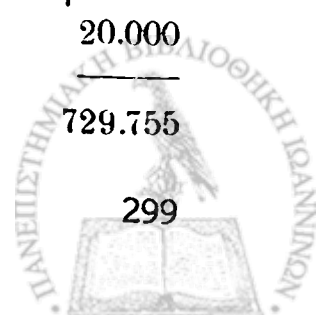
Ὁ κ. Ἐλευθ. Χριστακόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ καλλιτεχνικὸς συνεργάτης μας (ἐρασιτεχνῆς φωτογράφος) γιὰ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας	2000
Ὁ κ. Κων. Κατσιῆς γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Πέτρος Κατσιῆς γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Ἄκης Φατσέα γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ἡ κυρία Ἄγκη Μητσπούλου γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Γεργ. Ἀγγελῆς γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Ἀγίας Μαρίας Πρωγονίου γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ ἐκπαιδευτικὸς κ. Γρηγ. Καραμέτης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Ἰωάν. Λεοντίδης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Παντελῆς Τζομάκας γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ἡ κυρία Ἀλεξάνδρα Χοϊδῆ γιὰ τὸ Δελτίο	2000
Ὁ Πολιτικὸς Μηχανικὸς κ. Ἀθαν. Ζέρης γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ λογιγράφος κ. Ἀναστ. Εὐθυμίου γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Εὐάγ. Μπίτσας γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ἡ κυρία Νότα Τζάλλα γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ἡ κυρία Βασιλικὴ Στυλιανοῦ γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ἡ κυρία Εὐφροσύνη Δρόσου γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ἡ κυρία Φλωρεντία Δρόσου γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Ἐπεικλῆς Τόλιας γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ στρατηγὸς κ. Χρ. Πραμαντιώτης γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ φιλόλογος κ. Θεόφιλος Μέτσιος	

γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ Δικηγόρος κ. Στέφ. Μπότσιος γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Μιχ. Γάτσιος ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας	1000
Ὁ ἰατρὸς κ. Μιχ. Μηλίγγος ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Κώστας Ντούλας γιὰ τὸ Δελτίο	500

Ἄγορά Παραρτήματος καὶ προσαυξήματος τῶν ἰδιοκτητῶν γραφείων τῆς Ἐταιρείας ὁδὸς Μαυρομικαῆν ἀριθ. 7

(Ἐκ προηγουμένων)	693.755
Ὁ κ. καὶ ἡ κυρία Στάθη Λαμπρίδη, ἐκπαιδευτικοί, γιὰ τὴν ἄγορά τοῦ νέου ἀκινήτου τῆς Ἐταιρείας εἰς μνήμην τοῦ οἰκογενειακοῦ φίλου τους Γυμνασιάρχου Πελοπίδα Οἰκονομίδου	3000
Ὁ κ. Φωκίων Σκενδέρης στὴ μνήμη τοῦ πατέρα τοῦ βουλευτοῦ Κορυτσᾶς, ἐκδότου τοῦ «Πελασγοῦ» Κωνσταντίνου Σκενδέρη, ἐνίσχυτῆς τῆς Ἐταιρείας ἐπὶ 10 χρόνια συνεχῶς, δεύτερη δόση γιὰ τὸ νέο Ἀκίνητο τῆς Ἐταιρείας	5000
Ὁ κ. Κων. Σακελλαρίου γιὰ τὴν ἀποπληρωμὴ τοῦ ἀγορασθέντος νέου Ἀκινήτου τῆς Ἐταιρείας	3000
Ὁ κ. Περικλῆς Τσαπάρης γιὰ τὴν ἀποπληρωμὴ τοῦ Ἀκινήτου	5000
Γνωστὸς μας, Ἀνώνυμος, γιὰ τὴ δημοσιότητα «πολλὰ παρασχῶν» στὴν Ἐταιρεία γιὰ τὴν ἀποπληρωμὴ τοῦ Ἀκινήτου	20.000

729.755

ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΛΗΚΥΘΟΣ

ΜΝΗΜΗ ΘΑΝΟΝΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Στους πνευματικούς σκοπούς της Έταιρείας είναι ή άπονομή τιμής στη μνήμη θανόντων Ηπειρωτών. Κατά τόν μῆνα αὐτόν μᾶς ἐστάλησαν οί ἐπόμενες δωρεές.

- Ὁ Γυμνασιάρχης κ. Μάνθος Οἰνόμος ἐστή μνήμη «τοῦ ἀληθινοῦ ἀδελφικοῦ φίλου, ἀρίστου ἐπιστήμονος καί ἐκλεκτοῦ συνεργάτου ἐπί πενήντα δλόκληρα χρόνια (Πωγωνιανή - Γιάννινα - Ἀθήνα) Πελ. Οἰκονομίδη 2000
- Ὁ κ. Ἀριστείδης Δημητριάδης εἰς μνήμην τῆς Ἀντιγόνης Δημητρίου Χρηστίδη 1000
- Ὁ κ. Γεώργ. Κούνδουρος εἰς μνήμην Πελοπίδα Οἰκονομίδη 1000
- Ἡ κυρία Ἐλσα Μπαλφούσια - Γαλανίδου εἰς μνήμην τοῦ πατρὸς τῆς Γ. Μπαλφούσια 1000
- Ἡ κυρία Χρυσουγὴ Οἰκονομίδου ὑπὲρ τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας, πού τόσο ἀγάπησε καί πιστά ὑπηρέτησε ὁ ἐκλεκτός συνεργάτης μας, Πελοπίδας Οἰκονομίδης καί ἐτή μνήμη αὐτοῦ 10.000
- Ὁ ἰατρός ἀπὸ τὴν Κέρκυρα κ. Γεώργιος Γκιάτης εἰς μνήμην Ἀρσινόης Βασ. Κουτρούμπα 2000
- Ἡ κυρία Μαρίκα Μανιαρίζη τὸ γένος Γκιάτη εἰς μνήμην Ἀρσινόης Κουτρούμπα 2000
- Ὁ κ. Παῦλος Γκιάτης εἰς μνήμην Ἀρσινόης Κουτρούμπα 2000
- Ὁ κ. Γεώργ. Κούνδουρος ἐτή μνήμη τοῦ ἀπεθιώσαντος ἰατροῦ Φώτη Μπαρᾶ 1000
- Ἡ κυρία Εὐφροσύνη Δρόσου ἐτή μνήμη τοῦ συζύγου τῆς ἐκλεκτοῦ Συνεργάτη μας ἐπὶ Συμβούλιος Δημητρίου Δρόσου ἀγρονόμου 2000
- Ἡ κυρία Φλωρεντία Δρόσου ἐτή μνήμη τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Δημητρίου Δρόσου 1000
- Ἡ κυρία Ντίνα Γ. Βαλούρδου ἐτή ταπεινὴ δωρεά τῆς ἐτή μνήμη τοῦ πατέρα τῆς Παύλου Κίτσου-τσανέλη ἀπὸ Ἄνω Ραβένια 2000

Τυπώθηκε τὸ Γενικὸ Εὐρετήριο τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας» Ὑλης καί Εἰκόνων ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ 1 (1974) μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ 99 (31.12.1984).

Ὅσοι κρατοῦν τὰ Τεύχη θὰ εἶναι χρήσιμο νὰ τὸ πάρουν γιὰ νὰ τὸ δέσουν μαζί μ' αὐτά.

Προσφέρεται (σελίδες 44) φυσικὰ δωρεὰν καί οἱ ἐνδιαφερόμενοι μποροῦν νὰ τὸ προμηθευθοῦν διερχόμενοι ἀπὸ τὰ Γραφεῖα τῆς Ἐταιρείας ἢ νὰ γράφουν γιὰ νὰ τοὺς σταλεῖ ταχυδρομικῶς.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ο Έφορος της Βιβλιοθήκης γράφει:
και ή Έταιρεία εύχαριστεί.

Από το Μορφωτικό Ίδρυμα Έθνικής
Τραπεζής, λάβαμε τις παρακάτω εκδόσεις
του:

—Σόλων Μυχαλιδής: Έγκυκλοπαιδεία
της αρχαίας ελληνικής μουσικής. —
Αθήνα 1982.

—Βάσου Καραγεώργη: Αρχαία Κύπρος.
Αθήνα 1978.

—Δημητρίου Ρ. Θεοχάρη : Νεολιθικός
Πολιτισμός, Αθήνα 1981.

—Αδαμαντίου Κοραή : Προλεγόμενα
στούς αρχαίους Έλληνες συγγραφείς.

—Ι. Θ. Κακριδής: Οι αρχαίοι Έλληνες
στη Νεοελληνική λαϊκή παράδοση. Α-
θήνα 1979.

—Δημ. Σ. Λουκάτου : Εισαγωγή στην
Έλληνική Λογογραφία, Αθήνα 1978.

—Γεωργίου Κ. Βλάχου: Πολιτικές κοι-
νωνίες στον Όμηρο. Αθήνα 1981.

—Ε. Π. Παπανούτσου: Α. Δελμούζος.
Αθήνα 1978.

—Αίνου Πολίτη: Ιστορία της Νεοελλη-
νικής Λογοτεχνίας. Αθήνα 1980.

—Π. Πρεβελάκη: Α΄. Σικελιανός. Α-
θήνα 1984.

—Αποστόλου Κώσταντου: Δ. Μητρόπου-
λος. Αθήνα 1985.

—Μαρίνου Καλλιγᾶ: Νικόλαος Γούζης.
Αθήνα 1981.

—DAVID HOLTON: Διήγησις τοῦ Ἀ-
λεξάνδρου. Θεσ) νίκη 1974.

—Γεωργίου Χορτάτση: Πανώρια. Θεσ)
νίκη 1975.

—LIDIA MARTINI: Στάθης - Κρητική
κωμωδία. Θεσ) νίκη 1976.

—Μαρίνου Φαλιέρου : Έρωτικά όνειρα.
Θεσ) νίκη 1980.

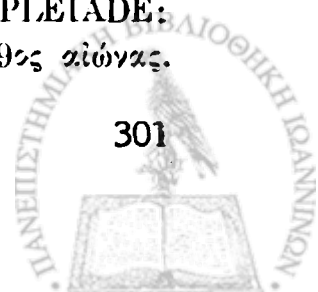
—ENCYCLOPEDIE DE LA PLEIADE:
Ιστορία και μέθοδοί της. Τόμος Α΄
Γενικά προβλήματα. Μετάφρ. Έλένης
Στεφανάκη. Αθήνα 1979.

—ENCYCLOPEDIE DE LA PLEIADE:
Ιστορία και μέθοδοί της. Τόμος Β΄.
Μεθοδική αναζήτηση τῶν μαρτυριῶν.
Τεύχ. 1. Μετάφρ. Σωκράτη Συμεωνί-
δη. Αθήνα 1981.

—ENCYCLOPEDIE DE LA PLEIADE:
Ιστορία και μέθοδοί της. Τόμ. Β΄.
Μεθοδική αναζήτηση τῶν μαρτυριῶν.
Τεύχ. 2. Μετάφρ. Έλένης Στεφανά-
κη. Αθήνα 1981.

—ENCYCLOPEDIE DE LA PLEIADE:
Ιστορία και μέθοδοί της. Τόμ. Δ΄.
Οι μαρτυρίες και ή κριτική τους αξιο-
ποίηση. Μετάφρ. Χρίστου Παπάζο-
γλου. Αθήνα 1980.

—ENCYCLOPEDIE DE LA PLEIADE:
Ιστορία της Φιλοσοφίας. 19ος αιώνας.

- Ρομαντικοί - Κοινωνιολόγοι - Μετάφρ. Τίτου Πατρικίου και Παύλου Χριστούδουλίδη. 'Αθήνα 1978.
- ENCYCLOPEDIE DE LA PLEIADE: 'Ιστορία της Φιλοσοφίας — 19ος και 20ός αιώνας. — 'Η εξελικτική φιλοσοφία. 'Εθνικές φιλοσοφικές σχολές. Μετάφρ. Μαριλίζας Μήτσου - Παππά. 'Αθήνα 1979.
- ENCYCLOPEDIE DE LA PLEIADE: 'Ιστορία της Φιλοσοφίας, 2ος αιώνας. Σύγχρονα φιλοσοφικά ρεύματα. Μετάφρ. Νίκου Νάσσιφδση και Κωστή Παπαγιώργη. 'Αθήνα 1982.
- ENCYCLOPEDIE DE LA PLEIADE: 'Ιστορία της Φιλοσοφίας. 'Η Καντιανή 'Επανάσταση. Μετάφρ. Κυριάκου Σ. Κατσιμάνη. 'Αθήνα 1982.
- DOUGLAS DAKIN: 'Ο αγώνας των 'Ελλήνων για την ανεξαρτησία 1821—1833. Μετάφρ. Ρένας Σταυρίδη - Πατρικίου. 'Αθήνα 1983.
- DOUGLAS DAKIN : 'Η ένοποίηση της 'Ελλάδας. 1770—1923. Μετάφρ. Α. Ξανθόπουλος. 'Αθήνα 1984.
- GEORGES MOUNIN : Κλειδιά για τη Γλωσσολογία. Μετάφρ. 'Ανας 'Αναστασιάδη - Συμεωνίδη. 'Αθήνα 1984.
- WOLFGANG SCHADEWALDT: 'Από τον κόσμο και τὸ ἔργο τοῦ 'Ομήρου. Α' Τόμος. Τὸ 'Ομηρικὸ ζήτημα. Μετάφρ. Φάνης Ι. Κακριδῆς. 'Αθήνα 1980.
- WOLFGANG SCHADEWALDT: 'Από τον κόσμο και τὸ ἔργο τοῦ 'Ομήρου. Β' Τόμος. 'Ομηρικὲς σκηνές. Μετάφρ. Φάνης Ι. Κακριδῆς. 'Αθήνα 1982.
- E. G. TURNER: 'Ελληνικοὶ Πάπυροι. Μετάφρ. Γεώργος Μ. Παράσογλου. 'Αθήνα 1981.
- BRUNO SNELL: 'Η ἀνακάλυψη τοῦ Πνεύματος. Μετάφρ. Δανιὴλ Ι. 'Ιακώβ. 'Αθήνα 1981.
- H. J. ROSE: 'Ιστορία τῆς Λατινικῆς Λογοτεχνίας. Τόμος Α'. 'Αθήνα 1978.
- H. J. ROSE: 'Ιστορία τῆς Λατινικῆς Λογοτεχνίας. Τόμος Β'. 'Αθήνα 1980.
- BOTSFORD & ROBINSON : 'Αρχαία 'Ελληνικὴ 'Ιστορία. Μετάφρ. Σωτηρίου Ε. Τσιτσώνη. 'Αθήνα 1979.
- BOTSFORD & ROBINSON: 'Ιστορικὸς Ἄτλας καὶ Εἰκονογραφία (Συμπλήρωμα τῆς 'Αρχ. 'Ελλ. 'Ιστορίας). 'Αθήνα 1979.
- ANTONY ANREWES: 'Αρχαία 'Ελληνικὴ Κοινωνία. Μετάφρ. Ἀνδρέας Παναγόπουλος. 'Αθήνα 1983.
- K. J. DOVER: 'Η κωμῶδία τοῦ Ἀριστοφάνη. Μετάφρ. Φάνης Ι. Κακριδῆς. 'Αθήνα 1981.
- 'Ιστορία τῆς 'Επιστήμης: 'Επιστημονικὴ εξέλιξη. 1900—1960. 'Επιμελεία R. HARRE. 'Αθήνα 1982.
- PAUL LEMERIE: 'Ο πρῶτος Βυζαντινὸς οὐμανισμὸς. Μετάφρ. Μαρία Νυσταζοπούλου - Πελεκίδου. 'Αθήνα 1981
- WERNER JAEGER : Δημοσθένης. Μετάφρ. Δέσποινας Καρπούζα - Καρασάββα. 'Αθήνα 1984.
- L. D. REYNOLDS & N.G. WILSON: 'Αντιγραφεῖς καὶ Φιλολογοί. Μετάφρ. Νικολάου Μ. Παναγιωτάκη. 'Αθήνα 1981.
- W. WINDELBAND — H. HEIMSOETH : 'Εγχειρίδιο 'Ιστορίας τῆς Φιλοσοφίας. Α' Τόμος. 'Αθήνα 1980. 'Εγχειρίδιο 'Ιστορίας τῆς Φιλοσοφίας. Β' Τόμος. 'Αθήνα 1982. 'Εγχειρίδιο 'Ιστορίας τῆς Φιλοσοφίας. Γ' Τόμος. 'Αθήνα 1985.
- GLAUDE MOSSE: 'Αθήνα. 'Ιστορία

- μίας Δημοκρατίας. Μετάφρ. Δήμητρα
Ἀγγελίδου. Ἀθήνα 1983.
- J.P.V.D. BALSDON: Ρωμαίες γυναί-
κες. Μετάφρ. Νίκος Πετρόχειλος. Ἀ-
θήνα 1982.
- HERBERT BUTTERFIELD: Ἡ κα-
ταγωγή τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης.
(1300—1800). Μετάφρ. Ἰορδάνης
Ἀρξόγλου καὶ Ἀντώνης Χριστοδουλί-
δης. Ἀθήνα 1983.
- W. H. WALSH: Εἰσαγωγή στὴ Φιλο-
σοφία τῆς Ἱστορίας. Μετάφρ. Φανού-
ριος Κ. Βῶρος. Ἀθήνα 1982.
- C. M. BOWRA: Ἀρχαία Ἑλληνικὴ
Λυρική Ποίηση. Α' Τόμος. Μετάφρ.
I. N. Καζάκης. Ἀθήνα 1983.
- C. M. BOWRA: Ἀρχαία Ἑλληνικὴ
Λυρική Ποίηση. Β' Τόμος. Μετάφρ.
I. N. Καζάκης. Ἀθήνα 1982.
- KARL ENGISCH: Εἰσαγωγή στὴ Νο-
μική Σκέψη. Μετάφρ. Διονυσίου Δ. Σπι-
νέλλη. Ἀθήνα 1981.
- GUSTAVE GLOTZ: Ἡ Ἑλληνικὴ
«Πόλις». Μετάφρ. Ἀγνή Σακελλαρίου.
Ἀθήνα 1981.
- ELPIDIO MIONI: Εἰσαγωγή στὴν
Ἑλληνικὴ Παλαιογραφία. Μετάφρ.
Νικ. Μ. Παναγιωτάκη. Ἀθήνα 1977.
- Χρήστου καὶ Σεμνῆς Καρούζου: Ἀν-
θολόγημα θησαυρῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Μου-
σείου. Ἀθήνα 1981.
- Κάρλ Κρατσαίξεν: Προσωπογραφίες
Ἑλλήνων καὶ Φιλελλήνων Ἀγωνι-
στῶν. Προλεγόμενα II. Πρεβελάκη.
Ἀθήνα 1980.
- Μαρίνου Γ. Καλλιγᾶ: Νικόλας Γύζης
ὁ ἄγνωστος 1842—1901. Ἀθήνα '70.
- Πανακοθήκη καὶ Γλυπτοθήκη τοῦ Μερ-
φωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἐθν. Τραπε-
ζης στὴ Θεσσαλονίκη. Ἀθήνα 1978.

ΑΛΛΑ ΒΙΒΛΙΑ

- Σπύρου I. Μαντᾶ: Τὰ ἠπειρωτικὰ γε-
φύρια. Ἀθήνα 1984.
- Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας: Πειρα-
γμένα 1981—82. Ἀθήνα 1984.
- Γεν. Ἐπιτ. Στρατοῦ (Δ) σὺν Ἱστορίας
Στρατοῦ:
—Αἷτια καὶ ἀφάρμοι Ἑλληνοϊταλικῶ
πολέμου 1940—41. Ἀθήνα 1959.
—Ὁ Ἑλληνοϊταλικὸς πόλεμος 1940
41. Ἀθήνα 1960.
—Ἡ Ἑλληνικὴ ἀντεπίθεσις (14 Νοεμ-
βρίου 1940—6 Ἰανουαρίου 1941).
Ἀθήνα 1966.
- Ἀρχηγεῖο Στρατοῦ (Δ) σὺν Ἱστορίας
Στρατοῦ): Ἡ Ἑλλάς καὶ ὁ πόλεμος
εἰς τὰ Βαλκάνια. Ἀθήνα 1958.
- Νικολάου Γ. Ζιάγκου: Τουρκοκρατού-
μενη Ἡπειρος. Ἀθήνα 1974.
- Ἀποστ. II. Παπαθεοδώρου: Ὁ αὐτο-
νομικὸς Ἀγῆρας τῆς Βορ. Ἡπείρου
1914. Ἀθήνα 1985.
- Κατίνας Χαροπούλου: Τῆς Γιαννώτι-
σας. Γιάννινα 1984.
- Μηνᾶ Ἀλ. Ἀλεξιάδη: Ἡ Ἑλληνικὴ
καὶ διεθνὴς ἐπιστημονικὴ ὁρολογία τῆς
Λαογραφίας. Ἰωάννινα 1984.
- Ἄλκη Μυρσίνη Μάνθου: Γεώργιος
Ἀχ. Βαθαρέτος. Ἀφιέρωμα. Ἀθήνα
1980.
- Χρήστου Καραγιαννόπουλου: Ἀνάγ-
καθα. Ἀθήνα 1982.
- Γιάννη Γ. Μπενέκου: Πενήντα χρόνια
παρουσίας στὰ ἑλληνικὰ γράμματα.
- Κώστα Π. Λαζαρίδη: Τὸ χωριό μου
Κουκούλι. Δ' Λαογραφία του. Γιάννι-
να 1984.
- Δημήτρης Σταμέλου: Νεοελληνικὴ λαϊ-
κὴ τέχνη. Ἀθήνα 1982.
- Ἰδίου: Μακρυγιάννης. Τὸ χρονικὸ μι-
ᾶς ἐποποιίας.

- 'Ιδίου: Κατσαντώνης. Ἡ ἀποθέωση τῆς παλικαριάς.
- 'Ιδίου: Τὸ λιοντάρι τῆς κλεφτουΐας. Ἀνδροῦτσος. Ὁ πατέρας τοῦ Ὀδυσσεά.
- Γεωργίου Βρέλλη: Γιαννώτικα σονέτα. Ε' 1945—1985. Γιάννινα 1985.
- Πόπης Μαρνέλη - Πιτούλη: Νέρατα στὴ λίμνη. Ποίηση. Ἀθήνα. Γιάννινα 1984.
- Ἐμμανουήλ Καλύδα: Ἡ καταπάτησις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων στὴ Β. Ἡπειρο. Ἀθήνα 1984.
- Χριστόφορου Γ. Λάζαρη : Ἀμφιλόχη 1921—1983. Ἀθήνα 1981.
- Γεωργίου Α. Μάνου : Ὁ ἠπειρώτης ἔθν. ἀγωνιστῆς Καπετάν Κρομμύδας (1868—1922). Γιάννινα 1965.
- Χρήστου Μ. Ρώσση : Ἡ νομισματικὴ λειτουργία κατὰ τὸ σύνταγμα τοῦ 1927 καὶ συνταγματικὰ κείμενα τῆς τελευταίας 50ετίας. Ἀθήνα 1975.
- L. VRANOSSIS : L' HELLENISME POSTBYZANTIN ET L' EUROPE : MANUSCRITS, LIVRES, IMPRIMERIES. 1981.
- Θεοδῶρου Πάσχου προσέφεραν στὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ἐταιρείας 50 τόμους διαφόρων βιβλίων.
- Ἐπίσης, ὁ Εὐθύμιος Στ. Νίκου, προσέφερε 75 τόμους διαφόρων βιβλίων.
- ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ**
- Ὁ Φυσιολάτρης (Ἀθήνα) : τ. 401—407.
- Ἡπειρος (Θεσ) νίκη) : Ἔτος ΣΤ 2 (1983), ἔτος Ζ' (1984).
- Σκιάθος (Ἀθήνα) : Ἔτος Θ (9) 32—35.
- Ὁ Ἀττικὸς (Ἀθήνα) : τ. 101—106.
- Κόνιτσα (Ἀθήνα) : τ. 49—59.
- Ἀστυν. Ἐπιθεώρηση (Ἀθήνα) : Χρὸν. Α, 2—9.
- Προβλήματα (Ἀθήνα) : Β' τ. 14—19.
- Πολίτης τῆς Ἡπείρου (Ἀθήνα) : τ. 20—25.
- Κορφές (Ἀχαρνές) : τ. 47—53.
- Δαυλὸς (Ἀθήνα) : τ. 29—40.
- Μακεδονικὴ Ζωὴ (Θεσ) νίκη) : τ. 215—227.
- Ἑλληνικὸ Ὑπαθερο (Ἀθήνα) : τ. 302—303.
- Ἑλληνικὸς Ἀστὴρ (Ἰωάννινα) : τ. 3—7.
- Τὰ Νέα τῆς ΧΑΝ (Ἀθήνα) : τ. 14.
- Ἐξωτερικὴ Ἱεραποστολὴ (Θεσ) νίκη) : τ. 83—86.
- Χρονικὰ (Κεντρ. Ἰσραηλῆ Συμβουλίου) : τ. 69—77.
- Παναπειρωτικὴ (Ἀθήνα) : φ. 75-87.
- Παλιὸς τῆς Ἀετοπέτρας (Ἀθήνα) : φ. 140—143.
- Βορειοηπειρωτικὸς Ἀγὼν (Ἀθήνα) : φ. 27—39.
- Σύγχρονη Σκέψη (Ἀθήνα) : τ. 85—102.
- Ἑκκλησιοχωρεια Νέα (Πελαγία) : τ. 23—29.
- Ἡ Θεοδωρία (Ἄρτα) : φ. 38.
- Τὸ Βουργαρέλι (Ἀθήνα) : φ. 38-42.
- Τὰ Ἀγναντα Ἄρτας (Ἀθήνα) : φ. 71—80.
- Ὁ παλιὸς τῶν Ἀχρετῶν (Ἀθήνα) : φ. 38—52.
- Τὰ Θεοδώριανα (Ἀθήνα) : φ. 146—159.
- Νέα τοῦ Μαργαριτίου (Χολαργός) : φ. 31—37.
- Οἰκονομικὸς Τύπος (Ἀθήνα) : φ. 850—861.

Ὁ Ἐφορος Ε. ΣΤ. ΝΙΚΟΥ

